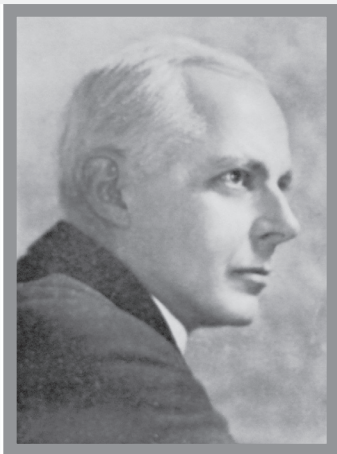

A MAGYAR
KODÁLY
TÁRSASÁG
HÍREI

XXXVII. évfolyam

2016/2

Nagy László: Bartók

*Ünnep nem elég, hogy megtartsa őt
az irgalmatlan tiszta szeretőt-
Úgy szeresd: magadat el ne vétsd.*

*Nevében, ha lucsog a dinom-dánom:
már világgá ment egy fűszálon
s vért izzad az óceán partjain.*

*Ítélező, ki nem alszik, s nem altat,
kimeríthetetlen, kényes alkat
igézi a Tündért, a jövőt.*

*Érte tücsökhangból niagarát
sűrít, a napraforgó spiráljain
a napkoronáig fölküzdi magát.*

*Ó, hány remek mén dühe benne!
Diadala mégis a fegyelme,
nem csitul mégse, virrasztani hív-*

*Lüktet éjszakámban tündöklete-
Aranyalmánk dérvert Árgilusa, te,
mikor nyughatsz meg végleg szívemben!*

A
MAGYAR
KODÁLY TÁRSASÁG
HÍREI

SZERKESZTI:
MÁRKUSNÉ NATTER-NÁD KLÁRA

XXXVII. évfolyam – 2016/2
június

TARTALOM

Emlékezés Kodály Zoltánra március 6-án – <i>Jámbor Zsolt</i>	4
A BARTÓK ÉV JEGYÉBEN	
XII. Magyar Karvezető Konferencia – <i>Márkusné Natter-Nád Klára</i>	8
Zárszó – <i>Mindszenty Zsuzsánna</i>	
Fiatalkarvezetők Versenye 2016 – <i>Kutnyányszky Csaba</i>	12
Bartók Emlékkiállítás a Zenetudományi Intézetben – <i>M. N-N K.</i>	14
Kórusünnep Bartók Béla tiszteletére a Zeneakadémián – <i>M. N-N K.</i>	16
A Kékszakállú herceg vára – Szentpéteváron	18
Bartók Béla Debrecenben – <i>Stébel Ildikó</i>	20
Debreceni Bárdos Szimpózium – <i>Kovács Mária</i>	25
Emlékezés Járdányi Pálra	
Szolfézs és Népdaléneklési verseny – <i>Papp Károlyné</i>	27
Ünnepi megemlékezés – <i>Wimmer Erika</i>	30
Országos Kodály Zoltán Kamaraének Találkozó – <i>Köteles György</i>	32
Szokolay Sándor Emlékkoncertje – <i>Hollós Máté</i>	38
KÖNYVBEMUTATÓ	
Dalos Anna: Kodály és a történelem – <i>Köteles György</i>	38
Zoltán Kodály's Kammermusik – <i>Dalos Anna</i>	49
Keszthelyi Helikon 2016 – <i>Nagy Ernő</i>	51
Hangversenyek Kárpátalján – <i>Nagy Márta</i>	54
Balassi Bálint Emlékkard-átadó – <i>Nagy Márta</i>	56
Dvořák 175 – <i>Badacsonyi Judit</i>	58
Szőnyi Erzsébet születésnapjára köszöntése – <i>Somorjai Paula</i>	59
Vajda Cecília Emléktábla-avatás Londonban – <i>P. Ispán Franciska</i>	60
Búcsúzás, emlékezés, siratás – <i>Ittész Mihály, Erdei Péter</i>	61

A címodalt Borsos Miklós alkotásával Szántó Tibor tervezte

A kiadványt Dobó Nándor tervezte

Kiadja a Magyar Kodály Társaság

Felelős kiadó: a Magyar Kodály Társaság elnöke

Adószámunk: 19040437-1-42

ISSN 0230-3639

Nyomda: László és Társa Bt.

Felelős vezető: László András

Kiadványunk támogatói

Bartók Béla és Kodály Zoltán

Emlékezés Kodály Zoltánra 2016. március 6-án

A Magyar Kodály Társaság rendezésében tartottak ünnepi megemlékezést és koszorúzást Kodály Zoltán síremlékénél a Farkasréti temetőben.

Jámbor Zsolt

a kecskeméti tagozat vezetője mondott beszédet:

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Egy ünnepi megemlékezéstől, sokan azt várjuk hogy magasztos gondolatokat, pátosszal teli érzelmeket, vagy tudományosan igazolt szakmai tételeket sugározzon. Én inkább saját tapasztalatomat szeretném megosztani Önökkel arról, hogy mit jelent évtizedek távlatában, nekem – ének-zene tanárnak – Kodályról gondolkodni.

Gyermekkoromban élmény – hála akkori tanárainknak – az ének-lés élménye, a felismerés, az alkotás, a közös próbák élménye. Hogy Csordás Klára mellett ülhettem a szoprán szólamban a ceglédi ének-zenei általános iskola kórus próbáin. (Akkor még nem tudtam, milyen megtiszteltetés ez.)

Később, a főiskolán, Kodály tananyaggá vált. Azonban csak felnőttként kezdtem megérteni, miről is van szó: Kodály Zoltán életműve nem csak a zenepedagógiai, zeneszerzői, vagy népzene-tudósi, nemzetnevelői munkássága, hanem sokkal több. Ezek összessége, és még ennél is több: *átfő életszemlélet, sőt, életmód.*

Számomra ez követendő példa: hogyan viszonyulok művelődéshez, pedagógiához, hithez, hazához. Csak néhány példát említenék:

Hogyan lehet megtartani magyarságunkat miközben európainak is valljuk magunkat?

Máig hatóan írt arról, hogy miért érdemes nyugatra menni, összedzni mindazt, ami arra méltó, és miért kell hazajönni, és itt felhasználni azt. Ma ez különösen aktuális üzenet.

Mennyire fontos a magyar nyelv, s mellette az idegen nyelvismeret:

A magyar nyelv állapota visszatérő eleme volt felszólalásainak. A világháló közösségi oldalain látni lehet egy nagyon érdekes riportot, ahol angol nyelven nyilatkozik egy amerikai csatornának. De a német, francia nyelv sem volt ismeretlen számára, valamint a latin és az ógörög sem.

Az egészséges életmód.

Van egy kedves idős barátom, aki sok évig egy medencében úszott Tanár Úrral. Nagyon büszkén meséli fiatal korának ezen élményét. Tudjuk, hogy milyen jól korcsolyázott, sielt. Mennyire magával ragadta a túrázás szeretete akár a svájci Alpok, akár a Hargita, a Csitári hegyek, vagy a Mátra volt az aktuális feladat.

A jövőhöz, a következő nemzedékhez való viszony.

Stratégiai kérdésnek tartotta ezt. Csak egyetlen példa a sok ismert közül. A Kis emberek dalai. Kodály a fiatal Weöres Sándort kérte arra, hogy e dallamokhoz írjon verseket. Erről Szőnyi Erzsébet Tanárnőtől lehet a legtöbbet tudni, hiszen Ő segített a költőnek eligazodni a dallamok megismerésében. Kodály-Weöres szerző pár a gyerekeknek.

Rávilágított arra, hogy nem mindegy mit kapnak napi szellemi használatra gyermekeink. Ma hogyan állunk ezzel a kérdéssel? Felfogják-e azok, akik gyermekekhez szólnak szóval, muzsikával, hogy mekkora a felelősségük?

Az egymás iránti szeretet, tisztelet, az emberekhez való viszony.

Szó szerint gyalogosan körbejárva a magyar lakta országrészeket, nemcsak a népdal gyűjtése, megismerése volt fontos, hanem az életmód, az emberekkel való kapcsolat megélése is. Megismerni és megérteni. Vagy a barátai, tanítványai felé megnyilvánuló segítség, gondviselés anyagi és erkölcsi tekintetben is. Erről még lesz szó. Vagy el kell olvasni Emma asszony halálakor írt megrendítő búcsúzó sorait.

A hit jelenléte.

Természetes módon vállalta hitét, mert ez volt az erkölcsi mércéje: az evangélium hirdetése művein keresztül.

A hatalomhoz való viszony.

1959. szeptember 1. Kádár Jánosnak. /levél részlet/

„Győri beszédét olvasva, ezen a mondaton akadok meg: „Általában abbahagytuk az emberek ide-oda cserélgetését és dobálását...”

Nos, a népművelési minisztérium nem hagyta abba, sőt mintha most kezdené.... Micsoda országépítés, ha azokat, akik akarnak és tudnak építeni, támogatás helyett elgáncsolják...”

Kodály itt Bors Irma Tanárnő és Járdányi Pál Tanár Úr elmozdítása ellen szólt konkrétan, de közvetve a ZENE tanítás ügyéért is.

Kádár válaszában csak egy dolog van, ami nekem érdekes, a megszólítás:

„Tisztelt Tanár Úr!” – Még Ő is így szólította...

Ezzel kapcsolatban Péteri Lóránt írt kitűnő tanulmányt. (Kodály Zoltán és a Kádár-rendszer Művelődéspolitikája)

De nem csak egyéni, hanem közösségi, nemzeti érzékenység is jellemezte. Dalos Anna írja róla: „magára veszi nemzete összes fájdalmát, s hazája prófétájaként veti papírra zenei gondolatait.”

Számomra a legfontosabb az igényességhez való feltétlen ragaszkodás, mely egész életét áthatotta.

Hogyan lehet ebben az Ő útját járni? Én, mint zenepedagógus hogyan kezdjek hozzá, hogyan folytassam? Úgy gondolom, nekünk nem szobrok kellene, hanem újra-és újra megújuló, de mégis állandó elvek.

Kodály ma nem lehet pont olyan, mint korábban volt. Ha ma élne, biztosan jutna eszébe más, új gondolat is. Valószínűleg másképp is fogalmazná meg azokat, de higgyék el, ugyanazokat az elveket vallaná.

Aktualizálva:

Biztosan Ő is örömmel fogadná, hogy az általános iskola alsó tagozatában visszaállították a heti két ének-zene órát. De biztosan felemelné szavát újra meg újra, hogy ez a felső tagozaton is megtörténjen.

Élre állna annak a kezdeményezésnek, hogy nekünk, ének-zenét tanítóknak, ma is fel kell frissítenünk módszertani tudásunkat. Meg kell újulnunk! Újítani, élményt adni, ez legyen újra a jelszó. Meg kell ismerni ez irányú lehetőségeket. (pl.: a Kodály Intézet munkatársainak csodás kezdeményezését.)

Persze, ezzel együtt harcolna, hogy az igénytelenség ne férközhesen, legalább az iskolai tananyagban, a tanulók közé. Reméljük, hogy az iskolai kóruséneklés kereteinek tervezett megerősítése ezt segíti majd!

Hölgyeim és Uraim!

A teljesség igénye nélkül, én ezek miatt érzem, hogy a Tanár Úrhoz való szelíd igazodás nem csak szakmai jellegű feladat, hanem *emberi tartás, életmód, átfogó életszemlélet*.

A megemlékezés meghitt hangulatát a közreműködő Budapesti Monteverdi Kórus szép éneke keretezte *Kollár Éva* Liszt-díjas karnagy vezetésével. Elsőként Kodály Zoltán: *Stabat Mater* műve hangzott fel. Majd a beszédet követően *Dóczy Péter* színművész adta elő *Illyés Gyula*: *Bevezetés egy Kodály hangversenyhez* című, megindítóan szép költeményét. Azt követte Kodály –Balassi szövegére komponált *Szép könyörgés* c. művének átélt előadása.

A koszorúzás megható perceit a befejezésül megszólaló: *Esti dal* lágyan csengő éneke avatta emlékezetessé.

A jelenlévő nagy számú résztvevő közönség ezután lesétált *Bartók Béla* síremlékéhez. *Ittész Mihály* a Magyar Kodály Társaság elnöke emlékezett méltó szavakkal a 135 éve született nagy magyar zeneszerzőre, Kodály Zoltán kortársára. A megemlékezés koszorúit elhelyezve népdalok közös énekével fejeződött be az emlékezés.

m.n-n k.

A BARTÓK ÉV JEGYÉBEN

XII. Magyar Karvezető Konferencia és Fiatalkarvezetők Versenye

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem és a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége – KÓTA szervezésében került megrendezésre a két napos rendezvény a Zeneakadémia Kupolatermében, 2016. március 19-20 között.

Fő támogató: az Emberi Erőforrások Minisztériuma volt.

Az ünnep megnyitó szavait *Dr. Vigh Andrea*, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem rektora mondta, méltatva annak jelentőségét, és további folytatására buzdítva. *Hartyányi Judit* emlékezett a 2002-ben indított első Karvezető konferenciára mely azóta is eredményesen működik köszönhetően Kollár Éva Liszt-díjas karnagy bátor kezdeményezésére.

A jubileumi esztendő egyik legnagyobb jelentőségű eseménye „A Bartók kritikai összkiadás” megindítása. E címmel tartott *Dr. Vikárus László* zenetudós a Bartók Archivum vezetője vetített képekkel alátámasztott érdekes előadást. Szinte hihetetlen, hogy egy-egy mű a megjelenés óta mennyi kiadást, és hány átdolgozást ért meg. Példaként említve: a *Tizenöt Magyar Paraszt* 1914-es megjelenését követve 18 kiadást ért meg melyek kisebb-nagyobb változásokat rögzítettek. A változások különlegesen érdekes folyamatát mutatta be az előadó a *Kis kece lányom* egyik kedvelt népdalának során. Így rövid bepillantást nyerhetett a hallgatóság arról a hatalmas munkáról, amit az *Összkiadás* megvalósítása jelent.

Dr. Cseri Zsófia „Tiszta forrásból” címmel Bartók: Négy szlovák népdal c. vegyeskari kórusmű előadásainak kérdéseit vetette föl, CD-n felhangzó zenei alátámasztással. Mindenek előtt felhívta a figyelmet arra, hogy milyen érzékenyen reagált a szerző a környező népek dallamvilágára. Mennyire kifejező és egyedi a versszakok történéseinek dallami és szövegi kifejezése. Bár a fordítás hűen követi a szöveget, mégis finom elhajlás van a magyar szépirodalmi és a szlovák természetközeli megfogalmazásában. Az előadás, a ritmus, a tempo, a dinamika különösen precíz megfogalmazására hívta fel a gyakorló karnagy a figyelmet, hogy ne az egyéni szándékot, hanem a szerző elképzelését, a *tiszta forrást*. vegye figyelembe mindenki aki e remekmű előadását tűzte ki céljául. Nagy érdeklődéssel figyelte a hallgatóság mindazokat az érdekes eltéréseket amit a zenei bemutatások alkalmával négy különböző együttes és karnagyaik interpretálásának során lehetett észlelni.

A következő két előadás is Bartók kórusműveivel foglalkozott. Elsőként *Párkai István*: „Bartók férfikari” címmel tartotta előadását. Bevezetőként már megjegyezte, hogy Bartók első, 1903-ban 22 éves korában komponált műve éppen férfikari mű volt, ám a később komponált

férfikari művek is nehezek így azok előadására ritkábban kerül sor. Ez alkalommal a professzor az egyes művek ismertetése majd elemzése során felhívta a figyelmet – több esetben zongorán megszólaltatva – a nehezebb, kényes intonációs részletekre, mindezzel segítve a karvezetők munkáját.

Hangversenyeink műsorán az *Egyneműkarok*-ból való válogatás ifjúsági- és női karok előadásában már gyakran szerepel. *Dr. Kutnyánszky Csaba* előadása „Női szerepek Bartók kórusműveiben” sok példa megemlézésre adott alkalmat. Egyrészt Bartók életében szerepet játszott személyek: mindenek előtt az édesanya, híres művésznők és a feleségek személyében. Másrészt a kórusművekben, már címükben is megemlégett különböző hangulatkeltő leány szerepek, egyéniségek megjelenítése, sok kedves jelenséget elevenített fel a hallgatóságban.

Dr. Richter Pál előadása: „Bartók jelentősége a magyar és nemzetközi népzene kutatásban” címmel, a zenetudomány oldaláról világított rá Bartók jelentőségére, munkásságára, aki mint zeneszerző és tudós-népzene kutató, világviszonylatban elismert szakember.

Érzelmi hurokat pendített egy különleges, valóban autentikus film bemutatása, *Birinyi József*: „*Eltölt tőlem már minden... Bartók nyomában Erdélyben.*” Az 1997-ben készült film eleven képsorokkal és zenével bizonyította a népzene gyűjtés különös értékét, történelmi jelentőségét és szépségét. A népzene kutató és filmproducer-rendező sokoldalúsága, a modern technika segítségével történelmi múltba vezette a nézőket.

Birinyi József fáradhatatlan utánjárással jutott el a kis székelyföldi *Kisgörgénybe*, a „világvégi” faluba – ahol rátalált az akkor még élő 95 éves idős *Szalay Bori* néniire, aki Bartók Bélának személyesen énekelte dalait. Kedves közvetlenséggel tudta szóra bírni az egykori énekest a „tisztá forrás” igaz

hordozóját, aki visszaemlékezett hogyan látta ő kislány korában Bartók Bélát. Ott ültek ismét az egykori iskola kertjében, az alatt az eperfa alatt ahol Bartók Béla ült népdal gyűjtése során. A néni azt is elmesélte miként őrizte meg „**Bartók Béla fáját**” a kivágás elől.

Elérzékenyülve csodálta a nézőközönség ezt az egyedi, megismételhetetlen élményt.

A jelenbe visszatérve „Bartók és a XXI. századi zeneszerzés kapcsolata” címmel tartottak kerekasztal beszélgetést *Hollós Máté* zeneszerző vezetésével. A résztvevők: *Beischer-Matyó Tamás* zeneszerző, *Fekete Gyula* zeneszerző, *Antal Laura* karnagy és *Somos Csaba* karnagy voltak. A karnagyok azt a szerény aggályukat említették, hogy sok helyen az amatőr együtteseknél a karnagyok még mindig nem mernek hozzányúl- ni a Bartók művekhez. A közönség is hozzászólt a beszélgetés folyama- tához, és éppen erre válaszul említettek már sok pozitív példát. Közös véleményként alakult ki, hogy Bartók zenéje a magyarság tükre, és a mi feladatunk minél szélesebb körben való megismertetése és megszólal- tatása.

A konferencia zárszavát, a KÓTA elnöke
dr. Mindszenty Zsuzsánna mondta

Ünnepi konferencia napot szenteltünk Bartók Béla emlékének, aki 135 éve született- csupán néhány nap választ el születése napjától. Bartók a XX. század egyik legeredetibb és legnagyobb hatású zsenije. Az emlék- évek mindig fölvetik a kérdést- valójában mi is a teendő egy emlékévben? Hiszen ha csak egy évforduló kedvéért idézzük fel egy nagy személyiség életét, művészetét, ha csak ilyenkor szorgalmazzuk népszerűsítését, mű- veinek előadását – az önmagában nem csak kevés, de szégyen is lenne. Bartók esetében bátran mondhatjuk, hogy erről nincs szó. Az elhangzó előadások nagyon sok irányból közelítették meg Bartók személyét, mun- káját, műveit, azok előadását, valamint Bartók művészetének továbbélé- sét napjainkban.

Élete és művészete minden korban időszerű- semmiképpen sem egy- szerűen muzeális emlékeket elevenítünk föl akkor, amikor egy konfe- renciát rendezünk a Bartók évforduló kapcsán. Ami számomra érdekes- sé tette ezt a mai napot, az az, hogy minden előadónál érezhető volt az időn és téren átívelő személyes kapcsolat Bartókhöz. Ma egy zenesz számára Bartók igazodási pont, etalon – ha úgy tetszik; függetlenül attól, hogy előadói oldalról, vagy tudományos oldalról közelít hozzá. Magyar- sága megkérdőjelezhetetlen, de ugyanígy megkérdőjelezhetetlen a nem- zetközisége is.

Pásztor Ditta amerikai barátnője, Agathe Fasset így fogalmazott:
„...Bartók tanár úr volt az eszményképe mindnyájunknak, szobra a nagyságnak és mindennek, ami új, felrázó és hitet lobbantó. (...) Nem én voltam az egyetlen, akinek Bartók mítosz és kultusz volt...”

Balogh Zoltán az Emberi Erőforrások Minisztere a Bartók év buda- pesti sajtótájékoztatóján januárban azt mondta: *Nem a magyarok teszik híressé Bartókot, hanem ő a magyarságot – „ami az egész világon ismert- té tesz bennünket, azt újra és újra fel kell fedeznünk ahhoz, hogy a miénk is maradjon”.*

Ez tulajdonképpen teljes mértékben egybevág a kodályi gondolattal is, miszerint „Kultúrát nem lehet örökölni. Az elődök kultúrája egy-kettőre elpárolog, ha minden nemzedék újra meg újra meg nem szerzi magának.”

Reményeink szerint ez a mai konferencia is ezt a célt szolgálja: kiváló zenésztársaink osztották meg ma kutatásaikat, tapasztalataikat gondolataikat Bartókról velünk akik itt lehattunk és meghallgathattuk az előadásokat, a kerekasztal beszélgetést, láthattuk a filmet, gazdagodhattunk egymás gondolatai révén és tovább éltetjük a Bartóki eszményeket – nem csak az ünnep évében hanem a mindennapokban is.

Hadd zárjam a konferenciát még egy gyönyörű versrészlettel, ezúttal

Illyés Gyulát idézve:

„zene csak, zene csak, zene,
a bányamély ős hevével tele,
a „nép jövő dalával” álmodó
s diadalára ápoló,
úgy szabadító, hogy a börtön
falát is földig romboló,

az ígért üdvért, itt e földön,
káromlással imádkozó,
oltárdöntéssel áldozó,
sebezve gyógyulást hozó,
jó meghallóit eleve
egy jobb világba emelő zene.

A rendezvény méltó befejezését jelentette a

Bartók Koncert

Az Angelica Leánykar

előadásában megszólalt művek: *Tavaszi, Keserves, Leánynéző, Bolyongás, Jóságidéző, Elment a madárka, Ne láttalak volna, Isten veled.*

Vezényelt: **Gráf Zsuzsanna**

A Prelude Vegyeskar

Magyar népdalok 2.3.4. darabját adta elő: *A bujdosó, Az eladó lány, Dal.*

Vezényelt: **Kabdebó Sándor**

A magas színvonalon, átélt, szép előadásban megszólaló kórusművek méltó módon reprezentálták Bartók Béla utólérhetetlen művészetét. Öszinte elismerés övezte előadásukat.

A Konferencia rendezésért feltétlen köszönet illeti a támogatók, szervezők, rendezők együttműködését – Emberi Erőforrások Minisztériuma, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Szövetsége, és még néhány támogató. És köszönet a sokoldalú tudományos és ismeretterjesztő kategóriába sorolható előadások kiváló szereplőinek és közreműködőinek, akik élményszerűvé tették a Bartók év jegyében tartott rendezvénysorozatot.

Márkusné Natter-Nád Klára

ZENEAKADÉMIA

ALAPÍTVÁ 1875

Fiatalkarvezetők Versenye Lantos Rezső emlékére A Bartók-év jegyében

A Zeneakadémia Kupolatermében került megrendezésre, 2016. március 20-án a Lantos Rezső emlékére meghirdetett karvezető verseny.

A megmérettetésen minden esztendőben pártatlan zsűri előtt mérik össze tudásukat a zenei felsőoktatás karvezető-képzéseiben részt vevő hallgatók, illetve a két éven belül diplomát szerzett kóruskarnagyok.

A zsűri tagjai voltak:

Rozgonyi Éva Liszt- és Bartók-Pásztory díjas karnagy, a KÓTA tiszteletbeli elnöke (zsűrielnök),

Jos Vranken fesztiválszervező (Hollandia),

Gráf Zsuzsanna Liszt- és Bartók-Pásztory díjas karnagy, az Angelica Leánykar vezetője,

Pad Zoltán karnagy, a Zeneakadémia Kodály Intézetének adjunktusa, a Magyar Rádió Kórusának vezetője,

Kabdebó Sándor karnagy, az Eszterházy Károly Főiskola Ének-zene Tan-székének oktatója, a Prelude Kórus karnagya.

Az elődöntőben közreműködött a Marczibányi téri Kodály Iskola Kórusa (karnagyok: *Óri Csilla* és *Uhereczky Eszter*), a döntőben az Új Liszt Ferenc Kamarakórus (karnagy: *Nemes László Norbert*).

A verseny repertoárja: kötelező és lapról vezénylési feladatok:

ELŐDÖNTŐ:

Lapról vezénylés:

Orbán György: *Ave Maria* (á 2, zg, 2006.)

II. Kötelező művek:

Petrovics Emil–Nemes-Nagy Ágnes: *Nyári rajz* (Mennyi minden, I.)

Bartók Béla: *Leánykérő*

Kodály Zoltán: *Hegyi éjszakák, I.*

DÖNTŐ:

Régizenei mű:

J.P. Sweelinck: *Hodie Christus natus est*

II. Lapról vezénylés:

Max Reger: *Der Mensch lebt und bestehet* á 8 (Acht Geistliche Gesänge, I.)

III. Kötelező művek:

Megyeri Krisztina: *Tristis est anima mea*

Kodály Zoltán: *An Ode for Music*

Huszár Lajos: *Agnus Dei*

A verseny végeredménye:

I. díj (a Lantos Rezső Alapítvány díja): **Farkasházi Dávid** (LFZE Énekzene, Zeneismeret tanár MA I. évf.)

II. díj (a Zeneakadémia Alapítvány ösztöndíja): **Marsovszky János** (LFZE Zenekar- és Kórusvezetés BA III. évf.)

III. díj (a Kecskeméti Kodály Intézetért Alapítvány díja): **Szűcs Magdaléna** (Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kara, diploma: 2014.)

A Kontrapunkt Kiadó Különdíja (értékes kottacsomag): **Gémesi Boglárka** (LFZE Kóruskarnagy MA, diploma: 2016.)

A Kardos Pál Alapítvány különdíja (karnagyi kurzus részvételi díja): **Dénes-Worowski Marcell** (Universität für Music und Darstellende Kunst, Bécs, diploma: 2015)

A debreceni Bartók Béla Kórusverseny szervező-bizottságának különdíja (részvételi lehetőség Peter Broadbent és Szabó Sipos Máté által vezetett karnagyi mesterkurzuson): **Szűcs Dániel** (LFZE Kóruskarnagy MA I.)

A szolnoki Bartók Béla Kamarakórus különdíja (közreműködés karnagyként hangversenyen): **Kiss Boldizsár** (LFZE Zeneismeret TMA)

Közönségdíj (a Lantos Alapítvány díja): **Veress Anett** (Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kara, Kóruskarnagy MA II.)

Kutnyánszky Csaba

Bartók Emlékiállítás a Zenetudományi Intézetben

2016. március 31-én ünnepélyes keretek között tartottak megnyitót, két kiállítással emlékezve a zeneszerző születésének 135. évfordulójára.

A zongorázó Bartók – Bartók és kortársai

A Múzeum termeiben megjelent vendégeket és nagyszámú közönséget *Lovász László*, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke köszöntötte. A kiállítás fővédnöke *Áder János*, Magyarország köztársasági elnöke megnyitó beszédében méltatta a magyar zeneszerző jelentőségét és világvizonylatban elismert nagyságát.

Richter Pál a Intézet igazgatója sorolta fel, hogy milyen sokan járultak hozzá az anyag gyűjtéshez, intézmények és magánszemélyek, valamint a hatalmas anyag feldolgozásában kik voltak azok akik személy szerint alakították és rendezték el a gazdag gyűjtemény feldolgozását. *Tallián Tibor* az Intézet előző igazgatója, tudományos tanácsadó, a múltból merítve néhány érdekes adattal gazdagította az emlékező előadást.

Zongora muzsika gazdagította az ünnepet *Balog József* előadásában. Három csíkmegyei népdal hangzott fel elsőként. Majd az egykori kortársak Bartóknak ajánlott művei közül szólalt meg: *Lajtha László*: Poco rubato, Poco adagio és Andante az Egy muzsikuss írásaiból; *Kósa György*: Hommage á Bartók (1947) – bemutató (e mű nyilvánosan még nem került előadásra); A 90 éves *Kurtág György* műve: Hommage á Bartók a Játékok

I. füzetéből. Végül, *Bartók Béla*: Lento a 14 bagatellből, és az Allegro barbaro hangzott fel. Az előadást elismerő, nagy taps jutalmazta.

VIKÁRIUS LÁSZLÓ

DALOS ANNA

A zongoraművészt és zongorakomponistát bemutató tárlatot *Vikárius László* a *Bartók Archivum* vezetője rendezte *Büky Virággal* közösen, több munkatárs segítő munkájának közreműködésével. A másik termet elfoglaló kiállítás anyaga kortársak, muzsikuskok és társművészek munkái kapcsán hívja fel a figyelmet a páratlan életműre, mintegy kortörténeti tükröt tartva a nézőközönség elé. Ez a tárlat *Dalos Anna* és a „Lendület” kutatócsoport vezetőjének és munkatársainak munkáját dicséri. A megnyitó alkalmával ismertették a kiállítást.

Befejezésül a vendégeket fogadva *Fodor Pál*, az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont főigazgatója mondott pohárköszöntőt, elismerését kifejezve a méltóképpen rendezett kiállítás megnyitóján.

Márkusné Natter-Nád Klára

Kórusünnep Bartók Béla tiszteletére a Zeneakadémián

A Budapesti Tavaszi Fesztivál zárónapján a KÓTA és a Zeneakadémia együttműködésével, nagyszabású zenei rendezvényt terveztek és szerveztek 2016. április 24-én délutánjára. A Liszt Ferenc téren a Zeneakadémia előtt népzenei együttesek táncosok bemutatóival készültek, akik a hangversenyre gyülekező vendégekkel, a nagy közönséggel közös éneklésben vettek volna részt. E jól előkészített program azonban a mostoha időjárás miatt elmaradt.

A Zeneakadémia Nagytermében 6 órakor kezdődő hangverseny sokszorosan kárpótolta a közönséget. Bevezetőként már megemlíthetjük, hogy kiemelkedően szép, különleges Kórushangverseny volt.

Köszöntőt *dr. Mindszenty Zsuzsánna* a KÓTA elnöke mondott. Emlekezett, hogy az emberi Erőforrások Minisztériuma kb. egy évvel ezelőtt egy felhívást bocsájtott útjára, amelyben kérte a jelentős kulturális szervezeteket, hogy Bartók Béla születésének 135. évfordulóját méltóképpen ünnepeljék meg.

„A mai nap az évforduló évében kiemelkedő esemény: három nagy intézmény: a Zeneakadémia, a Tavaszi fesztivál és a KÓTA együtt állmodta meg a ma esti koncertet. Ezúton is szeretnék köszönetet mondani a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége nevében a Zeneakadémiának és a Tavaszi fesztiválnak, személy szerint *Bán Teodórának* a Budapesti Fesztivál- és Turisztikai Központ Nonprofit Kft. ügyvezető igazgatójának.

Bartók a magyar kultúra szerves része, de elismertsége bárhol a világon is vetekszik a legnagyobbakéval. Zeneszerzői életműve-összekapcsolódva Kodály Zoltán zeneszerzői, zenepedagógusi és zenetudományi életművével a XX. században gyökerezve utat mutat a XXI. század emberének is.

A mai ünnepi hangverseny is ezt a célt szolgálja – kultúránk megőrzését – kívánom, hogy ez így legyen, ne csak az ünnep évében hanem a mindennapokban is.”

A hangverseny műsorközlője *dr. Fehér Anikó* volt.

A színpadon elsőként szerepelt a **debreceni Bárdos Lajos Leánykar** és a **szegedi Bartók Béla Nőikar** (karnagya *Ordasi Péter*), valamint a **Debreceni Kölcsey Kórus**, a **Nyíregyházi Főiskola Kórusa** és a **Kölcsey Kórus** – (karnagya *Tamási László*)

Bartók Béla 1935-36-ban komponált 27 egyenműkarából először a következő művek hangzottak el: Tavasz, Levél az otthoniakhoz, Mihálynap-i köszöntő

Vezényelt: **Ordasi Péter**.

Ezt követően hangzott fel: Elment a madárka, Madárdal, Párnás táncdal
Vezényelt: **Tamási László**.

A következő fellépő volt a **Pécsi Bartók Béla Férfikar**.

Az együttes az elmúlt évben ünnepelte fennállásának 70. évfordulóját. A kórust 35 éve *Lakner Tamás* vezeti. Ezen időszak alatt 48 díjat nyertek nemzetközi és hazai kórusversenyeken. Legjelentősebb szakmai sikerüknek tartják, hogy ők vehették lemezre először Kodály Összes férfikari művét a Kodály Összkiadás részeként.

Műsoruk Bartók férfikari műveiből: Tóth népdalok (1917), Est – Har-
sányi Kálmán szövegével (1903), Négy régi magyar népdal férfikarra
(1910, átdolgozva 1926)

I. Rég megmondtam bús gerlice..., II. Jaj, Istenem mire várok..., III.
Ángyomasszony kertje, bertje..., IV. Béres legény.

Vezényelt: **Lakner Tamás**

A szünet előtt szerepelt a: **Magnificat Leánykar**.

Előadásukban felhangzott Bartók Béla műve: Falun, 1924-ből. I. La-
kodalom (Svatba), II. Bölcsődal (Ukolievarka), III. Legénytánc (Tanec
mladencov).

Zongorán közreműködött: *Balázs János*, Liszt Ferenc-díjas, Junior
Príma-díjas fiatal művész, aki 2015-ben elnyerte az MMA ösztöndíját

Vezényelt: **Szebellédi Valéria**

A szünet végét jelző csengő szavára a közönség elfoglalta helyét, és
ekkor *Arany János* lépett a színpadra. Kedves szavakkal felkérte a kö-
zönséget, hogy vegyenek részt a közös éneklésben. Bartók Béla gyűjté-
séből három népdalt választottak:

*Ablakomba, ablakomba ..., Elindultam szép hazámból ..., Által men-
nék én a Tiszán.*

(A szünetben minden jelenlévőnek kiosztottak egy igen szép EMLÉK-
LAPOT mely egyúttal a 3 népdal szövegét is tartalmazta.) Zongorán
kísért: *Balázs János*.

Arany János határozott, lendületes vezényletével, csodálatos erővel
szólalt meg a közös ének a Zeneakadémia Nagytermében.

Ezután zenekari tagok foglalták el a színpadot: **a Szabolcsi Szimfoni-
kus Zenekar**, (zenekari igazgató: *Nagy Gyula*), mögöttük a **Nyíregyhá-
zi Pro Musica Leánykar**.

Bartók Béla: Hét egyneműkarának kizenekari kíséretes változatát
(1937-41) adták elő.

A tételek: Huszárnóta, Ne menj el!, Resteknek nótája, Bolyongás,
Cipősütés, Ne hagyj itt!, Legénycsúfoló.

Vezényelt: **Szabó Soma**

A következő fellépő a **Cantate Vegyeskar**.

Műsorukon szerepelt: a Magyar népdalok vegyeskarra (1930) Tételek:
1. A rab, 2. A bujdosó, 3. Az eladó lány, 4. Dal

A mű ősbemutatója 1936. május 11.-én volt Kecskeméten, a Kecskeméti Városi Dalárda előadásában, Vásárhelyi Zoltán vezényletével. Ekkor csak a 2–4. tétel hangzott el.

Vezényelt: **Sapszon Ferenc**

Az ünnepi műsor befejezéseként a – **Cantate Kórus** (karnagy: *Sapszon Ferenc*), a **Budapesti Ifjúsági Kórus** (karnagy: *Gerenday Ágnes*), a **Budapesti Monteverdi Kórus** (karnagy: *Kollár Éva*), közös előadásában hangzott el: Bartók Béla: Négy szlovák népdal (1907-ben komponált műve). A tételek kezdősora: Lányát az anya férjhez úgy adta, Havasi legelőn, Enni, inni van csak kedvem, Szóljon a duda már.

Zongorán közreműködött: *Dominkó István*

Vezényelt: **Sapszon Ferenc**.

A műsor befejeztével a közönség hosszan tartó tapsa jutalmazta a közreműködőket. A kórusok tisztán csengő éneke, a művek zenei megfogalmazása, átértett előadása, az énekesek és karnagyok közötti belső összhang jól érzékeltette az énekkarok és karnagyok Bartók művészetére iránti elhivatottságát mely záloga a magas színvonalnak. Ez az ünnepi hangverseny, bizonyította, hogy kórusaink méltóak Bartók művészetére, és előadásaikkal példát mutattak hazai és külföldi kórusok számára egyaránt.

Öszinte köszönet illeti az előadókat ezért a felejthetetlen élményért.

Márkusné Natter-Nád Klára

Bartók Béla: A Kékszakállú herceg vára Szentpéterváron

Az Ermitázs színházban emléktábla jelzi, hogy Liszt Ferenc és Bartók Béla is adott itt hangversenyt.

Nemzeti ünnepünkön, 2016. március 15.-én Bartók-bemutatóra került sor Szentpéterváron, a történelmi *Ermitázs színházban*. A 25. évfordulóját ünneplő „Avangardtól napjainkig” művészeti fesztivál nyitórendezvényeként mutatták be *Bartók Béla: A kékszakállú herceg vára* operáját.

Az est keretében felhangzott *Bartók: Csodálatos mandarin* zenekari szvitje is.

Az előadás megvalósulását a magyar Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Szentpétervári Főkonzulátusa is támogatta.

Az előadás előtt *Nagy-Rébék Ferenc*, Magyarország szentpétervári főkonzulja mondott beszédet, emlékezett meg a 1848-as forradalom és szabadságharcról és hőseiről, valamint a Bartók ünnepi évről.

Köszönetet mondott az előadás szervezőinek azért, hogy Bartók – Szentpéterváron oly ritkán hallható – ezen művei épp nemzeti ünneppünkön csendülhetnek fel.

A Kékszakállú herceg vára bemutatójára Alekszandr Labirics rendezésében, a szentpétervári Tauria Nemzetközi Filharmonikus zenekar előadásában – művészeti vezető, karmester: Mihail Golikov került sor. Judit és Kékszakáll szerepében Natalja Bojeva és Anton Andrejev operanékeseket hallhatta a közönség, akik eredeti nyelven, magyarul – kotta nélkül (orosz nyelvű feliratozás mellett) adták elő a művet. (A többhónapos nyelvi felkészítést a Szentpétervári Állami Egyetem oktatója, Oxana Jakimenko segítette.)

A Kékszakállú herceg várát nemcsak zenekari előadásban hallhatta a közönség, hanem gyönyörködhetett az operaelőadás különleges díszleteiben, kosztümökben, színpadi hatásokban (a díszletek a szentpétervári Alekszandrijszkij színház műhelyében készültek). A bemutató fiatal művészi csapata modern és drámai hatású értelmezésben mutatta be Bartók operáját, amely rendkívül nagy sikert aratott. Az előadás drámai hangulatát balett betétek fokozták (koreográfus: Anton Dorofjev).

A Kékszakállú színpadra vitelét nagy sajtóérdeklődés kísérte, március 14-én sajtókonferencia harangozta be. Több helyi hírportál az egyhetes fesztivál legkülönlegesebb eseményének, „gyöngyszemének” nevezte a Bartók-bemutatót.

http://www.avangardfest.ru/en/previews/podvodya_itogi/

Bartók Béla Debrecenben

A debreceni Zenekedvelők Körének története 1907-ben kezdődött, *Simonffy Emil* intézményünk, a Zenede – ma *Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola és Zeneiskola* AMI – akkori igazgatójának és tanári karának kezdeményezésére. Hét éven át működött, amíg csak a világháborús idők el nem lehetetlenítették. Világhírű művészek, Kubelik, Sauer, Pablo Casals stb. szerepeltek a koncerteken.

1923-ban a Zenede, *P. Nagy Zoltán* személyében tekintélyes igazgatót kapott, akinek kiváló zongoraművész, tanárai voltak: Thomán István, Beliczay, Herzfeld, Koessler és Hubay. Széles látóköre, jó szervezőképessége, társadalmi kapcsolatai révén lehetősége nyílt az eredményes munkát ott folytatni ahol 9 évvel az előtt a nagy világegés következtében megszakadt. Itt jegyezzük meg, hogy tárgyalt időszakunkban – *P. Nagy Zoltán*, *Dr. Baranyi János* és *Galánffy Lajos* igazgatósága idejében, jelentős társadalmi funkciót, jelentett a Zenede igazgatói tisztsége.

1924. január 1-jén újra megalakult *P. Nagy Zoltán* vezetésével a debreceni Zenekedvelők Köre. Ez igen fontos társadalmi egyesület volt, amelynek ügyeit komoly szakember gárda végezte. Vezetősége előkelő társadalmi réteg legkiválóbb tagjai voltak, jó részt és általában a Zenede, intézményünk igazgatói és tanári kar tagjai viseltek tisztséget, működtek közre, akik rangjukkal felajánlásaikkal járultak az egyesület működéséhez, személyes példamutatásukkal, javára voltak a hangversenyek erkölcsi és anyagi sikerének. A II. világháború kitöréséig, a Kör hangversenyei rangos eseménynek számítottak.

Bartó Béla első debreceni szereplése 1925. november 3-án volt.

A Zenekedvelők Köre koncertsorozatába szolt a meghívás, a budapesti Filharmonikus Társaság 40 tagú zenekarával, *Komor Vilmos* karmesterrel. A hangversenyen, a zenekar kíséretével *Op.1. Rapszódia*ját mutatta be *Bartók Béla*. A koncert további részében, *Weber Oberon* nyitányát és *Beethoven* szimfóniáját hallhatta a közönség.

Bartók első Debrecenbe való érkezését így adta hírül a korabeli sajtó:
„A budapesti Filharmoniai Társaság 40 tagú zenekara *Bartók Bélával* és *Komor Vilmossal* ma, kedden délután a 2 óra 20 perces személyvonattal érkezik Debrecenbe. Az államvasutak külön kocsit bocsátottak a társaság rendelkezésére, a debreceni Helyi vasút sem maradt a MÁV megett, mert az állomástól külön villamosjáráttal viszi be az illusztris vendégeket, akiket az *Arany Bika* lát előzékeny vendégszeretettel.

Az állomáson a Zenekedvelők Köre elnöksége fogadja ünnepélyesen *Bartók Bélát*, a város képviselőjében *dr. Csűrös Ferenc* fő-kulturtanácsnok, továbbá a *Csokonai kör* s a kulturális egyesületek képviselői.

A debreceni iskolák igazgatóinak kérelmére a Debreceni Zenekedvelők Köre mérsékelt áru jegyeket bocsátott a tanulmányútra részére, azonfelül

szegény sorsú diákoknak ingyen jegyet, hogy a kulturális ünnepszámba menő estélyt meghallgathassák.

Minthogy a művészek egy része még az esti vonattal visszautazik, az előadás kezdete háromnegyed 8 óra, ami debreceni időszámítás szerint azt jelenti, hogy pontban 8 órakor az összes ajtókat feltétlenül lezárják. A koncertre néhány II. rendű és emeleti és páholy-ülés kapható a jegyárú-sítóknál és este a pénztárnál.

A hangverseny után társasvacsora lesz, a Bika éttermében. A Kör ez-úttal sem bocsát ki meghívót erre a fesztelen összejövetelre, de szívesen látja a magyar zene minden barátját az összejövetelen”.

(Debreczeni Független Újság 23.évf. 248.sz.. (1925.11.03.) p.2.)

A Debreczeni Független Újság kritikusa a lap november 4-i írásában az est legjelentősebb műsorszámnak ítélte a Rapszodiát:

„Második éve fejt ki Debrecenben az újonnan alakult Zenekedvelők Köre, munkásságát, amely a főváros távolsága és vidék szűkös anyagi viszonyai, céltudatos művészi neveléssé tenni nem is engedi, mégis igen tiszteletreméltó eredményeket produkált, – erős közönséget toborzott és egész sor hatalmas alkotással ismertette meg a debreceni publikumot.

Komoly értéket sokszor kaptunk a debreceni Zenekedvelők Körének hangversenyein, de ezeknek az értékeknek listája hiányos volt, amíg a modern magyar zene nagy mesterét nem hozta le a Zenekedvelők Köre.

Holott Bartók mély és megragadó művészete, csodálatosan meleg fogadtatásra talált Debrecenben, ma este, ami világos bizonyíték arra, hogy minden szempontból indokolt lett volna sokkal előbb kezdeni meg Bartók művészetének ismertetésével a modern magyar zene kultuszát.

Bartók, 1-s Op. számú Rapszodiáját mutatta be – a kitűnő zenekar kíséretével és érdekes, hogy az első pillanatra, megfogták a közönséget a zene formája lényege mélysége és magyar színei. Lélekkel teli ez a muzsika ragyogóan tökéletes, felépítettsége mellett mintegy a nép lelkéből kipattant.

Bartókot, mint előadót, mint nagy zongoraművészt is megismerte a közönség. Tökéletes billentése, csodálatosan finom és mély tónusokat hoz, s úgy a Rapszodiában, mint a ráadásul adott kis magyar darabjában, zavartalan illúziót ad kiteljesedett művészete”.

(Debreczeni Független Újság 249.sz. (1925.11.04.) p.5)

Bartók Béla második debreceni hangversenye 1931 március 1-jén volt.

„A debreceni zenei szezont méltó módon zárja be a zenekedvelők Köreben Bartók Béla hangversenye.

A nagy magyar művész évek óta nem volt Debrecenben és így érthető a felfokozott érdeklődés, amellyel a közönség a magyar zeneművészetet és csodálatos mesterét fogadja.

Bartók Béla ezúttal elsősorban nem mint zeneszerző mutatkozik be, hanem mint zongoraművész, műsorán régi olasz mesterek, és Chopin is szerepelnek. Az est másik szereplője az M. Kir. Operaház bájos fiatal

művésznője Orosz Júlia klasszikus és magyar szerzők dalait és egy operáriát fog énekelni.

A művészek tiszteletére a Zenekedvelő Köre, az Írók és Művészek Clubjában, (Aranyabika félemelet) bankettet ad, amelyen a Kör nevében és az írótársadalom nevében köszönteni fogják a nagy magyar művészt Jegyek vasárnap a Bika halljában kaphatók”.

(Debreceni Független Újság 29. évf. 49.sz. 1931.03.01.)

A zongoraest keretében a fiatal Orosz Júlia is bemutatkozott Debrecen közönségének, Szabó Emil iskolánk kiváló tanárának zongorakíséretével. Műsorának első felében Bartók preklasszikusokat játszott. Kevés zongoraművész műsorán szerepeltek ez idő tájt barokk művek. Bartók, Marcello és Scarlatti művekkel kezdte műsorát.

„Nincs ma nagyobb mestere a zongorának a régi szerzők megszólaltatásában, mint Bartók- az új muzsika fejedelmi alakja” írta az újság kritikusa.

A hangverseny további részében Kodály Zoltán Marosszéki táncok, és a Sír felirat; Bartók szerzeményei közül pedig a 15 magyar parasztdal ciklusból a Ballada hangzott el, – Bartók Béla előadásában és Debrecenben először.

„Bartók Béla megteremtette a magyar nemzeti műzenét. Olyan értelemben teremtette meg, ahogy Beethoven megteremtette a németet, Rossini és Verdi az olaszt.

Nem elhatároló, nem szűkítő ez a nemzeti karakter, hanem sajátosságában a nagy, nemzetek fölötti kórusba belezengő, Bartók és Kodály szintje a semmiből teremtett...

A tudós teljes vértetében indultak el a magyar Kaukázusba és végezték el azt a hatalmas folklorisztikus munkát, amely azután művészetük ősi forrása lett. Innen buzogtak fel az ismerős (nyakatekerttségükből visszaegyszerűsített) ősi melódiák, innen az új ritmus.

Roppant fantázia öntött egy örökkévalóságra való életet ebbe az ősi melódiakincsbe. Bartók széles horizontú, európeér művészegyenisége és Kodály népiesebb művészete így teremtik meg az új magyar muzsikát. Egy muzsikás Petőfi és egy muzsikás Arany.

Bartók Béla pianista egyenisége azonban más lapra tartozik. Sokakat a modern zenével szemben táplált ellenérzés tartott távol Bartók Béla koncertjétől.

Ez a merőben indokolatlan és érthetetlen közöny azok részéről, akik egyébként talán a komoly muzsika áldozatkész hívei, egy alaptalan és megmagyarázhatatlan közvéleményből táplálkozik, abból a hamis előítéletből, amely az újban, megfoghatatlan ideológiai zavarral, már eleve felfogatást, rombolást szimatol, és saját jól vagy rosszul felépített kultúrájának „védelmében” elutasítja a meggyőzésnek még a lehetőségét is.

Aki hallotta vasárnap este Kodály Sírfeliratát meg Bartók Balladáját, éreznie kellett azt a tragédiát, amely a helyzet fonákságában rejtett: Bartók Béla húszesztendő zeneszerzői munkásság után Debrecenben, magyar városban agítál egy a világ minden táján nagy magyar művészetnek elismert és rajongott kultúra érdekében! És hogy agítál!

Nincs ember, akit – ha áthatotta a megtisztulás őszinte vágya – el ne ragadjon ez a művészet. Elemi erejű, ellenállhatatlan áram. Szavakkal és hiú teóriával megközelíteni és a folyamatot magát, mintegy visszajáról lerögzíteni?... Azoknak úgyis hiába szólunk, akik elmaradtak Bartók Béla vasárnapi koncertjéről!

Bartók Béla vasárnap esti koncertjét a Zenekedvelők Köre rendezte, és vele be is fejezte ez idei bérleti hangversenysorozatát.

A szépszájú és lelkes közönség csaknem megtöltötte az Arany Bika dísztermét. Különös csemegéül szolgált Bartók grandiózus műsorában a műsor végére illesztett két Chopin-darab. Bartók Béla egészen különös szépségeket aknázott ki a romantika e két mesterművéből;...

A közönség, különösen Kodály szerzeményeinek előadásáért tüntető melegséggel ünnepelte a nagy magyar művészt”

(Részletek Fáy Árpád kritikájából, Debreceni Független Újság. 1931. 03.04)

Bartók Béla vasárnap délután hat órakor érkezett Debrecenbe. A pályaudvaron a Zenekedvelők Köre vezetősége és az Ady Társaság küldöttsége fogadta – utóbbiak nevében Szalánczy Károly üdvözölte. A délután hátralevő részét a nagy művész a debreceni Újságíró Clubban töltötte, hol tájékozódott a debreceni zenei és társadalmi viszonyokról. A koncert után ugyanott társasvacsorát adott tiszteletére az Újságírók Egyesülete, amelynek elnöke, Kolozsváry Borcsa Mihály főszerkesztő, lendületes töztban köszöntötte fel az új magyar muzsika világhírű mesterét. A banketten a Zenekedvelők Köre és az Újságíró Club vezetőségén kívül Debrecen társadalmának számos vezető tényezője vett részt.

(a korabeli sajtó közlései alapján)

Bartók Béla harmadik, utolsó debreceni fellépése, 1939. február 8.
Ez alkalommal *Zathureczky Edével* közösen koncerteztek.

A műsort Mozart A dúr hegedű szonátája nyitotta meg, ezt követően Zathureczky a Gertler átíratú Szonatinát, majd az Országh Tivadar féle Magyar népdalokat adta elő. Az első részét a koncertnek Bartók II. Rapszódiaja zárta. Szünet után Bartók játszotta saját műveit, Kis szvit, Este a székelyeknél, és az Allegro barbaro- t. Az est a két művész közös előadásában megszólaltatott Beethoven Kreutzer szonátája volt.

Galánffy Lajos iskolánk akkori igazgatója, zongoraművész, így írt a Debreceni Újság február 10. számában:

*„Bartók Béla és Zathureczky Ede együttes hangversenye
a Zenekedvelők Köre III. bérleti estjén*

Bartók leheletfinom zongorázása, akár szigorúan elhatároló értelmezését, akár aprólékosan, szinte miniatürszerűen kidolgozott technikáját tekintjük, – egyedülálló.

Csak az igazi nagyoknál tapasztalható ez a szerénység és szemérmesség, a problémák leegyszerűsítése, tisztult formába való öntése. Mikor a tudás nagy tudatosság kemény héja lefoszlik, s ott ragyog őszinte fényben a nemes ösztön.

Ellentétek harmonikus kiegyensúlyozottsága ez a nagy ember.

Arca: megöszült örök gyermekarc. Jelleme: magába zárkózott, szigorú és pedáns, bűvár-korlátokat nem ismerő, szilaj lánglelkű költő. A szinte súgva mondott dolcissimók lágy lehelete, a harsány martellátók, lüktető passage-ok (passázsok) vihara Mozart bájos arcát, Beethoven robusztus portréját vetítik elénk.

„Este a székelyeknél”: a furulyázó, naiv vonalak. Allegro barbaro: harsogó trombitaszó, kegyetlen szinkópák hajrája: az alázatos kereszttyén gyermeki lélek, büszke és vad pogány jellem.

Hóval borított tűzhányó, mely még talán ezer év múlva is megrázza az emberiséget. Állandó feszültség van körülötte, újabb meglepetés, szüntelen mozgalom, lázas képek szüntelen cserélgetése, mely azt a néhány órát lenyűgözővé teszi annak az egyedülálló szellemnek a hatása alatt.

És mégis, micsoda higgadság, leszűrtség, a köznapi dolgokon való felülemelkedés. Mikor reánk tekint nagy tiszta szemeivel, mintha átlátna rajtunk, tökéletlenségünkön, de nem is azt nézi: örökké csak előre a senki által nem járt végtelen horizontot.

Így leírni szinte lehetetlen, hogy ez az őserő, szárnyaló szellemóriás mit formált a «Kreutzer» szonátából, ebből a gigászi versenyműből méltó társával, Zathureczky Edével, aki éppúgy követte a nagy mestert leheletszerű megnyilvánulásaiban, mint harsány deklamációiban.

Rugalmas, hajlékony, emellett fegyelmezett tónusa pompásan érvényesült, lelke odaadónan égett e nagy mű forró tüzeben. Mozartot talán egy kissé elfogódottan játszotta, de fokozatosan melegedett bele a szonatinába, s a népdalokat, valamint a robbanó Rapszódiaát meglepő erővel tolmácsolta.

Nagy művészeinket a Zenekedvelők Köre vezetősége fogadta, a hangverseny után tiszteletükre társasvacsorát rendezett a Bikában, melyen megjelent Lossonczy István, Debrecen város főispánja is.”

Három alkalommal látogatott el városunkban Bartók Béla, többet már nem tudott jönni...

Bartók Béla a Kreutzer szonáta fináléjával örökre befejezte debreceni szerepléseit – senki nem gondolta volna azon az esten, hogy utoljára halott élőben, egy nagy művészt, egy nagy magyart összeszorított szájú sziklaszilárd jellemű embert, aki nem tudott megalkudni hitével, elveivel, – két év múlva önként vállalta a száműzetést.

Felutatta és közre adta, a Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola és Zeneiskola – AMI Kodály-díjas mestertanára, az intézmény zenei szakkönyvtár vezetője.

Stébel Ildikó

Debreceni Bárdos Szimpózium **2016. március 11-13.**

A 31. Bárdos Szimpózium nem kerek száma mögött egy kerek évforduló tündökölt: A **Debreceni Zeneművészeti Főiskola** (most már Egyetem) **Leánykara** 40 éve tagja Debrecen zenei életének és 1987 óta viseli *Bárdos Lajos* nevét. A 40 éves jubileum állt az idei szimpózium középpontjában. Elsősorban a régi kórustagokat hívta-várta az otthont adó Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kara, és a kórusvezetés – kóruséneklés szemszögéből tárgyalt zenei kérdéseket.

Így vehettünk részt több kórus nyilvános próbáján. Először a szegedi **Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola Leánykarának** (*Dohány Gabriella*) munkájába pillanthattunk bele, másnap pedig a helyi **Szivárvány Gyermekkar** (*Deli Gabriella*) próbáján voltunk jelen, és délután a pécsi **Nagy Lajos Gimnázium Laudate Vegyes- és Fiúkarát** (*Havasi Gábor*) ismerhettük meg próba közben.

Az elhangzott előadások is a magyarországi kórusélethez vittek közel bennünket: *Ferencziné Ács Ildikó* „Mit? Miért? Hogyan?” kérdéssorozatra felelt meg előadásán, amelyen a kicsinyek hangképzésére vonatkozó tanácsokat adott. „Kóruséletünk jelene és jövője” címmel három előadást hallottunk *Berkesi Sándor*, *Rozgonyi Éva* és *Kertész Attila* karnagyoktól. Mindegyikük saját működése szemszögéből tárgyalta a témát, az egész ország zenei életére vonatkozó gondolatokat teremtve. Az ő előadásuk témája találkozott az *Ittész Mihály* által vezetett kerekasztal-beszélgetésen, ahol a három előadó társasága *Tóth Péter* zeneszerzővel bővült.

A szombat délelőtti koncerten a **Debreceni Baptista Gyülekezet Énekegyüttese** (*Pető István*) mutatott be egy csokorra való motettát.

Az első esten már ismert kórusok adtak hangversenyt: először az Ady Endre Gimnázium Leánykara (*Kerekes Rita* karnagy és *Arany Judit* volt gyakorlótanár), a **Canticum Novum Kamarakórus** (*Török Ágnes* karnagy és *Mike Ádám* végzős diák), valamint a **Lautitia Ifjúsági Vegyeskar** (*Nemes József*) műsorát hallottuk. Kiemelem a Canticum Novum Kamarakórus szereplését, ahol két kisdíák *Fekete Boglárka* és *Veres Hunor* énekelt szólót gyönyörű hangon és illusztris népviseletben. A koncert színvonalát *Várady Judit* és *Bánszky János* zongora-, valamint *iff. Barra Ákos* hegedűjátékával emelte.

Mielőtt rátérnék a Bárdos Lajos Leánykar 40. évfordulója alkalmából adott koncertjére, megjegyzem, hogy a szombati nap folyamán tartott kóruspróbák idejében alternatív programok várták a nem-kórustag résztvevőket. Először *S. Szabó Márta* tartott könyvismeretöt, amikor bemutatta a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karának 2015. április 30-tól május 3-ig tartott továbbképzésén elhangzott előadások könyvbefűzött változatát. Délután pedig két próba idejét szánták a Bárdos Lajos Leánykar 40. évéről szóló 50 perces film bemutatásának. A filmet *S. Szabó Márta* és *Nagy Zoltán Viktor* készítette.

A jubileumi koncerten részt vett a **Bárdos Lajos Leánykar** (*Ordasi Péter*) mostani és régi tagjaival, a karnagy **Szegedi Bartók Béla Nőikara**, a debreceni **Kölcsey Kórus** (*Tamási László*) és a **Nyíregyházi Egyetem Kórusa**.

Részletesen fogok az alábbiakban írni erről a koncertről, ugyanis az idei Bárdos Szimpózium legfontosabb eseménye ez volt. A hangverseny meghívóján is olvashattuk, hogy ennek védnöke *Kodály Zoltánné Péczely Sarolta* volt.

A nyitó összkar, *Mohay Miklós* „Bibliai kánon”-ja után a jubiláló kórus és régi tagjai maradtak színpadon. Először a régi növendékek vezényeltek (*Veres Anett*, *Szűcs Magdaléna*, *Beidek Adrienn*, *Ács Ildikó*), hangszerkísérettel közreműködtek *Dankos Attila* (orgona) és *Duffek Mihály* (zongora). Itt kell megjegyznem, hogy Duffek Mihály dékán hosszú évek óta kísér zongorán növendékeket és együtteseket egyaránt, és ez a vezető pedagógus személyét igen közel hozza a tanítványokhoz és a kórusokhoz. Az együttes karnagya, *Ordasi Péter*, *Orbán György* és *Kocsár Miklós* műveit igen plasztikusan tárta a hallgatók elé.

Utána került sor a *Szesztay Zsolt* emlékdíj átadására, amit idén *Mike Ádám* kapott Az ő „Stabat Mater”-ét a Bárdos Lajos Leánykar és a *Szegedi Bartók Béla Nőikar* mutatta be *Ordasi Péter* vezényletével.

A *Kölcsey Kórus* is bemutatóval szerepelt: *Tóth Péter* „Bánatvirág”c. népi szövegekre készült kórusművét *Tamási László* vezényelte.

Ahogy a koncert vége közeledett, egyre sokasodtak az énekesek a színpadon. A Bárdos Lajos Leánykar, a *Bartók Béla Nőikar*, a *Kölcsey Kórus* és a *Nyíregyházi Egyetem Kórusa* *Bartók Béla* „Mihálynap-i köszöntő”-jét énekelte *Tamási László* vezetésével, majd *Ordasi Péter* vezé-

nyelte Bartók Béla „Párnás táncdal”-át és Kodály Zoltán „Semmit ne bánkódjál” c. darabját, végül Bárdos Lajos „Magos a rutafa” ciklusa szólalt meg Tamási László intésére.

A legutolsó összkari szám előadásához ismét betársultak a régi kórustagok, *Ordasi Péter* vezényletével és a Zeneművészeti kar hangszeres közreműködésével így szólalt meg Bárdos Lajos „Istené az áldás” kezdetű kánonja.

A két esti koncert műsorát *Arany János* vezette. Oldott hangvétellel szólt a hallgatósághoz, ugyanakkor az elhangzó művekről a legfontosabb tudnivalókat közölte.

Vasárnap reggel főleg az énekkari tagok kedvéért vetítették le ismét a 40 éves Bárdos Lajos Leánykarról szóló filmet, majd Ordasi Péter vezetésével az őáltala szerkesztett füzetből (amit emlékül magunkkal vihattünk) énekeltünk mindannyian.

A Szimpózium programjának összeállítója, S. Szabó Márta itt köszönte meg munkatársainak több esztendő munkáját: Ádám Katalin és *Végh Kálmánné Éva* a szervezésben és lebonyolításban voltak segítségére, a technikai előkészítésben és helyi lebonyolításban pedig az évek óta munkálkodó *Nagy Zoltán Viktor* és *Szenes Tamás*.

Nemrég nyitotta meg a Szimpóziumot Duffek Mihály, és már a zárás miatt állt előttünk. A dékán úrnak nagyon hálásak vagyunk, mert ezen a Bárdos Szimpóziumon mindig szeretettel fogad bennünket és ezért mindig otthon érezzük magunkat.

Alig lett vége a szimpóziumnak, már várjuk a következőt, remélve, hogy a sokféle bemutató tanítás a jövőben megint sok ének-zene tanárt vonz Debrecenbe.

Kovács Mária

Emlékezés Járdányi Pálra

a II. kerületi Járdányi Pál Zeneiskolában,

Második budapesti szolfézs- és népdalverseny

2016. január 22 és március 5 között

A verseny kiírása a budapesti zeneiskolák szolfézs tanszak vezetőinek javaslatai alapján készült el.

Szeretném kiemelni a budapesti szolfézs tanszakvezetők munkáját, mellyel segítséget adtak a szakmai tartalom kialakításához. Köszönet Szigetiné Horváth Zsuzsa tanárnőnek, aki „kitalálta” a budapesti szolfézsversenyt és a tanszakvezetőkkel egyeztetve, Petrigán Erzsébet tanárnővel – a II. ker Járdányi Pál Zeneiskola szolfézs tanszakvezetőjével – a javaslatok alapján elkészítette a kiírást.

A versenyfelhívást két alapvető gondolat határozta meg:

1. A „versenyzők (gyermek)-barát „megközelítése” . Mind a versenykövetelményekről, mind a zsűri munkájára vonatkozóan határozott kérések , majd elképzelések alakultak ki a verseny szervezése és „hangulatának” megteremtése érdekében.

2. A javasolt feladattípusok alapját a legutóbbi szolfézstantervben hangsúlyozottan megjelenő zenei gondolkodásra nevelés jelentette.

A kiírás 4 korcsoportra szólt, a 3-4-és 6. évfolyamos növendékek számára tette lehetővé a nevezést.

Az I. korcsoportban A kategóriában, II. korcsoportban A és B kategóriában versenyezhettek a tanulók, a III. és IV. korcsoportban ilyen megkülönböztetés már nem volt.

A korcsoport kiírásokon belül (már az első budapesti versenyen is) a részt venni kívánók több nevezési lehetőségből választhattak: összetett (írásbeli és szóbeli) vagy speciális kategóriában indulhattak (lehetett „csak” szóbeli vagy „csak” írásbeli ágban is nevezni). Így azok a növendékek is bekapcsolódhattak , akik úgy érezték, hogy tudásukat „egyelőre” csak részterületen „kamatoztatják”.

A verseny zenei anyagát - a kiírás alapján- a zsűri állította össze. Figyelembe vette az évfolyamok tantervi anyagát és az előző verseny alapján az elvárható megoldási szinteket.

Más-más feladatsor volt az elődöntőben és a döntőben. Az elődöntőben még megjelentek az eddig bevált u.n.”technikai” feladatok (hangköz-, hangzat felismerés, építés stb. illetve ezek változatai a magasabb osztályok feladattípusai szerint, valamint ütemmutató szerinti ütembeosztások).

A diktálási anyag: ritmus diktandók, népdal lejegyzése (I. korcsoport), illetve kétszólamú klasszikus zenei szemelvények leírása a korcsoportok évfolyamainak zenei anyaga és nehézségi szintje szerint.

A lapról olvasás zenei szemelvényét szolmizálva, ezután - népdal esetében szöveggel - illetve a klasszikus idézeteknél abc-s névvel kellett énekelni.

A két napos elődöntőn 114 növendék vett részt, a döntőbe- 70%-os teljesítés alapján- 61 növendék került. A döntőben új feladattípusok kaptak helyet. Az u.n. technikai feladatok már nem szerepeltek. Az írásbeli feladatok improvizálással, a szóbeli feladatok memorizálással bővültek.

A III. korcsoportban új feladat volt a tananyaghoz kapcsolódó zenei forma megfigyelése, elemzése (hallás, illetve kottakép alapján - az évfolyamnak megfelelő szinten) , a IV. korcsoportban a felhangzó műveket zenei stíluskorszakokba kellett helyezni. Ezzel a zsűri hangsúlyozni kívánta a szolféztanulás igazi célját:

a zenei gondolkodás és logika fejlesztését, illetve a zenei műveltség alapjainak megeremtését.

A feladatokat nem a mechanikus, szolfézs- szerű megoldásokra építette, hanem zenei megfogalmazásokat kívánt és kíváncsi volt az ehhez szükséges mélyebb áttekintő képesség meglétére is.

A zeneértés, zenei gondolkodás kialakításának, „erősítésének” lehetőségét elsősorban a lapról olvasási példához kapcsolódó elemzési kérdéskör tartalmazta. A népdal vagy a zenei részlet megszólaltatása után a mű mélyebb megismerésének „feltérképezésére” a zsűri a tanulóknak kérdéseket tett fel.

Ebben a tekintetben a versenykiírás beváltotta a fent vázolt célokat és a hozzáfűzött reményeket: nagy öröm volt, hogy a tanulók többsége kiválóan felismerte a művek zenei jelenségeit, így alkalmazva az órán szerzett ismereteket. Némelyik korcsoport az évfolyam elvárható tudásanyagánál is több szempontot tudott felmutatni. A versenyt mind szakmai, mind részvétel szempontjából sikeresnek értékelhetjük. A verseny eredménye a Járdányi Pál Zeneiskola honlapján olvasható.

A döntőbe jutott növendékek indulhattak a

Népdaléneklési versenyen

A kötelező anyagot Járdányi Pál: „A kidei magyarság világi zenéje” c. gyűjtéséből jelölte ki a verseny bizottsága. A tanulók a kötelező dalok mellett szabadon választott népdalokat is énekeltek, nagy sikerrel. A népdaléneklési verseny az egész rendezvény csúcspontja volt. Átélt, hiteles előadásokat hallhattunk. A résztvevők nagyon jól, egyéniségüknek, korosztályuknak megfelelően válogatták a dalokat és tolmácsolták azokat.

A versenyen a zsűri I., II, III, helyezéseket és különdíjakat adott ki. A 100%-ot elérő versenyzők Fődíjat kaptak. Az összetett versenyágban minden 100%-os részteljesítményt (írás vagy lapról olvasás) elért tanuló

Külön díjat kapott. A Speciális kategóriákban szintén az elért pontszámok alapján kaptak díjat a versenyzők. Nagy öröm volt a zsűri, az érdeklődő tanárok, és a szülők számára a tanulók viszonylag oldott szereplése, kiváló felkészültsége.

A résztvevő gyerekek számára a verseny jó hangulatát, élményét meghatározta, hogy a zsűri az izgalom, vagy egyéb okokból ejtett hibák kijavításában mindig a tanulók segítségére volt. A zsűri elnöke: Igó Lenke kifejezetten kérte a bíráló bizottság tagjait (Hudivók Marianna és Papp Károlyné), hogy ne hagyják a sikertelenség érzetét a versenyzőkben, adjanak módot és egy kis

segítséget, hogy önmaguk tudjanak javítani (természetesen a pontozásnál a zsűri a teljesítés színvonalát vette alapul.)

Köszönjük a II. kerületi Járdányi Pál Zeneiskola igazgatójának, tanárainak, munkatársainak a verseny megszervezését, nagyszerű lebonyolítását és a méltó helyszínt!

A legnagyobb köszönet a felkészítő tanárokat illeti, akik rengeteg külön munkával, szabadidejük feláldozásával segítették növendékeiket. Sokat tettek, az elméleti tudás kiműveléséért, a zene értéséért és szeretetéért, a növendékek elkötelezettségéért!

Papp Károlyné

A versenyhez kapcsolódóan került sor az:

Ünnepi megemlékezésre

Vimmer Erika,

a Járdányi Pál Zeneiskola igazgatónőjének köszöntője

– Szeretettel üdvözlök mindenkit, gyerekeket, kollégákat, szülőket. Külön tisztelettel köszöntöm a körünkben megjelent vendégeket, a Járdányi család jelen lévő tagjait: Járdányi Pál özvegyét: *Devescovy Erzsébet* hárfaművészt, valamint a zeneszerző leányát: *Járdányi Zsófia* hegedűművészt.

Dr. Bíró Zsoltot, a II. kerületi Önkormányzat Közoktatási, Köz-művelődési, Sport és Informatikai Bizottságának elnökét, *Hajnissné Anda Évát*, a KLIK Főváros 2. tankerületének Igazgatóját

Ünnepségünk bevezetéseként Járdányi Pál: *Változatok* című műve hangzott el. Előadták Bertalan Márton és Pór Cecília hegedűn, Tomcsányi Kinga csellón. Felkészítő tanáraink Tardos Lászlóné és Lorenzné Farkas Zsuzsanna.

Járdányi Pál, iskolánk névadója 1920-ban született. Kutatói, zeneszerzői valamint zenepedagógusi tevékenységét egyaránt magas szinten művelte. Mindezek mellett gondoskodó apa és tisztalelkű ember volt. Már kisgyermekként megmutatkozott zenei érdeklődése. Hegedű és zongora tanulmányai mellett gimnáziumi éveiben Rajeczky Benjámin, Béni bácsi vezetésével megismerhette azt a hatalmas népdalkincset, amely egész életén át mind kutatói, mind zeneszerzői tevékenységének alapja és ihletője lett. Fiatal korától kezdve rajongott Bartókért, később a Zeneakadémián Kodály Zoltán tanítványa lett. Ezzel párhuzamosan a Pázmány Péter Tudományegyetemen néprajzot is tanult. Kidolgozta a magyar népzene típusrendjét, amely jelentékeny sikert aratott a nemzetközi tudományos életben. Ezzel részint kiegészítette, részint továbbfejlesztette Bartók és Kodály négyféle rendszerét. A háború éve alatt megpróbált az üldözötteken segíteni. A háború végét követően mindent megtett a magyar zenei élet felélesztésének érdekében. Zenekritikusként ma is a vezető egyéniségek között tartják számon.

26 évesen lett a Zeneakadémia tanára, ahol 1946-tól 59-ig zeneszerzést és zeneelméletet tanított. Nagyon szigorú, de igazságos tanárként emlékeznek rá tanítványai. Egykori tanítványa, Szabó Helga így emlékezett rá: „Tanszakunk számára Járdányi tanár úr adott rangot, méltóságot. Lenyűgöző tudása a jellem szilárdságával, az akarat meggyőző erejével társult”. Kurtág György pedig e szavakat mondta: „... valahogy belülről segített, arra vezetett rá, hogy mi csináljuk meg a dolgunkat.” 1953-ban a Zeneakadémia nagytermében óriási sikerrel mutatták be fő művét, a Vörösmarty-szimfóniát, amelynek elismeréseként még abban az évben Kossuth-díjjal tüntették ki.

Az 1956-os forradalom bukásakor sem tagadta meg nézeteit, amely miatt félreállították, és 1959-ben távoznia kellett a Zeneakadémiáról. Innentől kezdve minden energiáját a népzene kutatásnak szentelte, és a Kodály vezetésével működő Népzene Kutató Csoport vezető személyiségévé vált. Hangszeres és vokális művei is a népzenei hagyományok talaján bontakoztak ki. – 50 évvel ezelőtt, 1966-ban fiatalon, 46 éves korában hunyt el. Tisztelettel emlékezünk rá! –

Az Emléktábla megkoszorúzása

Az ünnepség befejezéseként került előadásra a 2 hegedű duó, amelyet Kisdí Gellért és Dauner Péter adott elő. Tanáraik: Pórné Gulyás Andrea és Bajnóczi Orsolya.

A Zeneiskola folyosóin kiállítás keretében kaptak helyet a Járdányi Pál életművéről összegyűjtött dokumentumok. A kiállítás rendezője,

Pusztay Krisztina ig. helyettes szolfézstanár úgy válogatott, hogy a versenyzők/tanárok nem csak Járdányi Pál műveivel, tanári, kutatói, családi vonatkozású emlékeivel ismerkedjenek meg, hanem a zeneszerző emberi nagysága is feltáruljon. A kiállításhoz kapcsolódott egy „rejtvény játék”, melynek megoldásáért is díjat kaptak a versenyzők.

Országos Kodály Zoltán Kamaraének Találkozó

A kamaraének a koncertpódiumon általában, az iskolások körében pedig különösen is háttérbe szoruló műfaj – jóllehet a szolfézsórák természetes feladat-helyzete. Ugrin Gábor figyelmeztette annak idején a keze alatt gyakorlótanításait folytató zeneakadémistákat: a szolfézcsoportot kórusnak kell tekinteni, kórusként kell kezelni.

A Magyar Kodály Társaság kezdeményezésének tehát egy hiánypótló rendezvénysorozat köszönheti létrejöttét, amelyen Kodály Zoltán nevét viselő iskolák kamaraének-csoportjai mutatkoznak be egymás előtt. Sok Kodály-iskola van az országban, egy országos találkozó tehát egész napos rendezvény. *Ittész Mihály*, a Kodály Társaság elnöke, megnyitó beszédében nemcsak a kamaraének-műfaj jelentőségét emelte ki, hanem azt is elmondta, ezzel a kezdeményezéssel voltaképpen a szükségből kovácsoltak erényt: ha már a Kodály-iskolák kórusainak országos találkozója nincs mód, legalább énekcsoportjaik találkozzanak.

Vendégek érkezése, Kodály Zoltánné és Őri Csilla igazgatónő...

...Várakozás

Az első ilyen hangversenyre 2010 novemberében került sor, a 2016. április 23-án, a budapesti Marczibányi téri Kodály iskolában tartott hangverseny *immár a negyedik*.

A mostani alkalommal kilenc intézmény 14 csoportja, összesen 100 tanuló vett részt az egyszerre ünnepélyes és bensőséges megmozduláson. Település-típus szerint köztük kisváros, megyeszékhely, főváros, iskolatípus-szerint általános és középiskola, alapfokú művészeti iskola és zeneművészeti szakközépiskola, a résztvevők életkora úgy 9–19 év,

a legkisebbek 3. osztályosok, a legnagyobb közreműködő a 13. osztályba jár. A csoportok létszáma és életkori összetétele nagyon különböző, akadt háromfős társaság, a legnépesebb csoport 11 főt számlált (ám nem volt ritka, hogy egy-egy tételt a nagyobb csoportból kiváló szólisták adtak elő). Voltak homogén összetételű, azonos vagy közel azonos osztályú együttesek, de olyanok is, amelyek akár négy-hat különböző évfolyamból szerveződtek. Az együttesek nagyobb része tiszta lánycsoport, öt társaságban azonban fiúk is szerepeltek (különböző hangfajban); összesen 13 fiúnév található a részletes programfüzetben.

A zsűri

Honnan érkeztek a résztvevők: *Budapest–Marczibányi tér, Debrecen, Gyál, Győr, Kaposvár, Kecskemét, Salgótarján, Szekesfehérvár, Szob*; ha számításba vesszük a rendezvény időtartamát (a tervezet szerint délelőtt 10 órától este 6-ig), a vidékiek oda-vissza utazásának idejét és fáradtságát,

a pódiumra állás feszültségét, a többi fellépő teljesítményét kísérő feszült figyelmet, az időigényes felkészülést, látni való, hatalmas éneklő kedv szükségeltetik ahhoz, hogy ezt az erőpróbát valaki vállalja és kiállja.

100 gyerek vállalta és kiállta. A szociológiai statisztika

után lássuk a zenét. Egyenként 5-10 perces kis műsorok hangzottak el, két-háromszólamú tételek, ám több csoport műsorában szerepelt népdalcsozor is. A produkciók legtöbbször tiszta énekes előadás volt, néha

azonban hangszereket is bevontak (furulya), a műsorok egyike-másika pedig látványelemekre (kosztüm, mozgás) is építő, játékos-dramatikus produkció volt.

A megszólaltatott szerzők: Kodály Zoltán – tőle minden együttes énekelte, legtöbbször biciniumot (szöveggel vagy szolmizálva), de megszólalt két tricinium is (*Énekeljünk*, *Téli mese* – utóbbit két előadásban is hallhattuk), továbbá *A juhász* című gyermekkar, és a biciniumból készült háromszólamú vegyeskari *Miatyánk*, Tóth József átírata). Nyolc műsorban szerepeltek Bárdos Lajos, háromban Szőnyi Erzsébet kompozíciói. Egy csoport vállalkozott Bartók-mű előadására (*Senkim a világon*), a mai magyar szerzők középnemzedékét egy-egy Fekete Gyula és Tóth Péter-szerzemény képviselte (előbbitől *A teve főhásza*, utóbbitól a *Gondolj-rám-virág*), a külföldiekét pedig egy, a nap különleges színpoltjának számító jazz-motetta (a különben hagyományos egyházzenei stílusokban is alkotó, gyakorló egyházzenesz Johannes Matthias Michel: *Jubilate Deo* c. háromszólamú vegyeskari darabja). Régebbi mesterektől is válogattak az előadók: megszólalt VIII. Henrik-song, Banchieri-villanella, Mozart-kánon, Neuwach-kórusdal, Zingarelli-motetta, Weelkes-madrigál.

A bemutatkozások után, a nap mérlegét *Márkusné Natter-Nád Klára* vonta meg, elemezve a műsorválasztást, méltatva a színvo-

nalat, köszönetet mondva a felkészítő tanároknak, akik a gyerekeket kiválogatták, műsorukat összeállították és betanították. Soroljuk fel a nevüket itt is: *Etseyatse-Ney Andrea* (Győr), *Fazekas Mihályné és Remetei László* (Gyál), *Fehérné Szabó Marianna és Zoltainé Szabó Ildikó* (Szob), *Feké Mariann* (Székesfehérvár), *Karácsonyné Kaposi Ida* (Salgótarján) *Kiss Zoltán* illetve *Szegegyi Ildikó* (Kecskemét), *Linzenboldné Porcs Angéla* (Debrecen), *Óri Csilla és Uhereczky Eszter* (Budapest-Marczibányi tér), *Pécsiné Hauk Erika* illetve *Varga Anita* (Kaposvár).

Folytatva Natter-Nád Klára gondolatainak ismertetését, hallhattunk a Marczibányi téri iskola történetéről és a Kodály nevét elsőként felvevő kórusokról és iskolákról, a zenei általános iskola hőskorának (és fénykorának) jeles pedagógus-karnagyairól, köz-

tük azokról, akik tudásukkal, tapasztalataikkal most, ezen a 2016-os rendezvényen is a zenei nevelés ügyét szolgálják.

A 14 énekes csoport bemutatkozásában még korántsem merült ki ez a zenei élményekben gazdag nap. Hiszen volt egy kis megnyitó hangverseny, a Rádió Gyermekkórusából alakult kamaracsoport előadásában, *Matos László* vezényletével (Bárdost, Kodályt énekeltek, mindezek előtt pedig egy latin szövegű Gallus-invitatóriumot). Volt délutáni kamarazenei hangverseny, amelyet az iskola kiemelkedő képességű jelenlegi és zenei pályára lépett egykori növendékei adtak (zeneművészeti szakközépiskolások, zeneakadémisták vagy már koncertező művészek). Délben a kamaraelemek-találkozó száz résztvevője tartott összkari próbát *Rozgonyi Éva*, illetve *B. Horváth Andrea* vezetésével

A napot végül az összkari művek, Bárdos Lajos: *Édesanyámhoz*, és Kodály Zoltán *Nagyszalontai köszöntő* koncertszerű megszólaltatása foglalta keretbe.

Ősszkaripróba

Ajándékosztás

Köszönet illeti a Marczibányi téri iskola vezetőit, diákjait, szülői munkaközösségét a szervezésért és páratlanul gördülékeny lebonyolításért, valamint a támogató intézményeket (Klebsberg Intézményfenntartó Központ és Budapest 2. Tankerület, NKA, Ingyencert, Fidelio). A zene ügyének, a magyar jövőnek tettek szolgálatát.

Köteles György

Március tüze

Szokolay Sándor 85. születésnapjára emlékkoncertje

Mi lett volna, ha Szokolay Sándor megéri 85-ik születésnapját? Milyen hangversenyekkel köszöntötték volna országszerte azt a zeneszerzőt, akiről még olyanok is tudják, hogy zeneszerző, akik a művészi muzsikával nem keresik a találkozást, akik pedig igen, azok kedvelik? Kedvelik, mert látták valamelyik operáját, megragadta őket egyik-másik nagyszabású zenekari alkotása, netán kórusban énekelték vagy tanulmányaik során játszották szélesebb tömegek által elérhető kompozícióit.

És karmesteri pulpitusra is lépett volna-e, amint a 80-ikon tette? Vajon mit és milyen szenvedélyességgel nyilatkozott volna az elé sorjázó mikrofonokba és kamerákba?

Nem tudhatjuk meg. Csak azt regisztrálhatjuk elégedetten, hogy immár távollétében, de szellemi jelenlétének igazi fényében milyen ünnepi koncerttel köszöntötte őt a *Nemzeti Filharmonikus Zenekar és Énekkar, Kocsis Zoltán* vezényletével. Az a Kocsis Zoltán, aki a Hüvelyk Matyi Szokolayján nőtt föl, s aki néhány éve *A Tűz márciusa* és az *Istár pokoljárása* új életre lehelésével, valamint az *Október végi tiszta lángok* oratórium bemutatásával jelentősen hozzájárult az életmű rangján kezeléséhez. Fontos ez, mivel Kocsis szerint Szokolay „olyan volt, mint Schubert: szinte még kézen sem volt egy darabja, amikor már a másikat hallotta magában, és azt írta. Tulajdonképpen nem kapta meg a kellő reputációt e gazdag életműért, igaz, ebben közrejátszott, hogy nem gondozta művei sorsát.”

Változott a helyzet: míg más komponistáknál a halál után feledés, és még ha volt is rend, annak erjedése szokott bekövetkezni, Szokolay *Orsolya és férje* szisztematizálja a több száz opuszra rúgó műjegyzéket – még utólag regisztráltat is kompozíciókat, amelyeknek adminisztrálását a „csak megírásukkal törődő” szerző elhanyagolta –, kottagrafikát készít, hogy hozzáférhetővé tegye a nagybecsű életművet.

A MŰPA Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermének teltháza három zenekari művet hallott Szokolaytól. A *Nyitány-fantázia* Liszt-féle szerkesztű és deklamációjú szimfonikus költemény az 1989-es *sopronpusztai határáttörés huszadik évfordulója emlékére*, közismertebb nevén a Pán-európai Piknikére, amely a szerző utolsó két évtizede nyugalmat adó otthona, Sopron város fölkérésére íródott. A drámai folyamat – mert „epikus” műveiben is zenedráma-író Szokolay – vége eufória: mintegy hála a szabadságért.

Felfedezés számba ment a *Trombitaverseny*, ez a Mozart-versenyművekhez hasonlóan „lappangó opera”. Nem konkrét utalásokat tartalmaz,

hanem olyan zenedramaturgiai pillanatok, amelyekben szinte várjuk, hogy egy szereplő énekelni kezdjen. Noha nem operával, de az Istár pokoljárása oratóriummal való tematikai rokonság adódik a Trombitaversenyben: az „És majd fölkel Istár úrnő” indulódallama nyer itt új értelmezést. Az Istár pokoljárása tours-i bemutatóján 1962-ben ismerkedett meg személyesen Szokolay Francis Poulenckel, s a nagy francia mester erősen nyomot hagyott a fiatal magyar szerző stílusán. Szokolay alkatához a francia zene karcúsága és pasztell árnyalatai nem látszanak illeni, mégis létrejehetett e Trombitaversenyben a szintézis. Szokolay elég erős egyéniség volt ahhoz, hogy még „játékból” se írjon stílusutáncszerűen franciás muzsikát, ám a helyenként nazális színekben és a szólóhangszer rugalmasságában egyértelműen megérezzük a francia nyomot. 1966-ban komponálta a versenyművet, amelyet az azt bemutató Schubert János óta a szóló virtuozitása miatt nemigen játszottak, de most *Boldoczky* Gábor megint felragyogtatta.

Az est harmadik Szokolay-műve a *Vérnászból készített zenekari szvit* volt. Az opera 1964-es ősbemutatóját két évvel követően született meg a bő öt perces lassú-gyors tételpár, amelyet több mint négy és fél évtizeden keresztül a Vérnász-szvitként ismertünk. A zeneszerző sajátkezü műismertetéséből tudjuk, hogy e keresztmetszet írására a kezdetben tőle is tanult Szabó Orsolya zongoraművész biztatta, aki arra kérte, próbálja a színpadi mű drámai feszültségét egyetlen zongorába „belegyűrni és belegyűrni”. E szellemes megfogalmazás inspirálóan hatott Szokolayra. A zeneszerző sajnálta, hogy más operáinál nem próbálkozott ehhez hasonló szvit-komponálással.

Amikor 2013-ban a németországi Bremerhaven Színháza is bemutatta a Vérnász, az évadnyitó hangversenyen előlegezni kívánta a mű egyes részleteit. Ezért zenekari szvit iránt érdeklődtek. Szokolay Sándor viszszanyúlt az eredeti hangszereléshez, hogy a zongorából ismét orkesztrálissá színezza a szvit anyagát. A színházban elhangzott kéttételes hangszerelt verzió után a keresztmetszet bővítésének lehetőségét fontolgatta a zeneszerző az opera teljességének érzékeltetése céljából. Így a *Nocturne* és a *Capriccio* két tétellel kiegészült: a *Lakodalommal* és az *Altatóval*. A fogyó erejű mester apadhatatlan lelkesedéssel dolgozott a kompozíción. Így lett az *opus magnum* (a nagy mű) az *opus ultimum* (az utolsó mű) magva, bevilágító fénysugara.

Az esten két más szerző műve „vendégeskedett”. Hogy a Kodály örökségéért múlhatatlan jelentőségű szerepet játszott Szokolay Sándor emlékkoncertjén miért szolgált meg a *Psalmus hungaricus*, aligha szorul magyarázatra. De a huszadik század derekától alkotó magyar zeneszerző esetén Bartók *Táncszvitje* is magáért beszél. A hatások, a fárosok... Legfőképp pedig az, hogy egy „mai” életmű e legnagyobbakkal egy estén játszható!...

Kodály és a történelem

Dalos Anna 12 tanulmányáról

„*Forma, harmónia, ellentét. Vázlatok Kodály Zoltán poétikájához*” című, 2007-es munkája után Kodály-kutatásainak új kötetével jelentkezett a szerző. „*Kodály és a történelem. Tizenkét tanulmány*” címmel most közreadott írásai (Budapest, Rózsavölgyi, 2015. 183 p.) 2002–2015 között keletkeztek, legtöbbjük nyomtatásban már korábban is megjelent (magyarul vagy idegen nyelven), egy 2015-ös előadása azonban mindeddig csupán elektronikus formában volt elérhető.

A „Kodály-kötet” besorolást mindjárt helyesbítenünk is kell, mert e 12 írás nemcsak a Mester életművét, a történelemhez, saját korához való viszonyát, avagy zene-történeti szerepét, helyét vizsgálja; ezeket is, de mellettük a huszadik századi magyar zene fejlődés-menetének számos kérdését teszi nagyon sokoldalú elemzés tárgyává. Csupán arról van tehát szó, hogy „A tanulmányok műfaji-tematikai sokfélesége ellenére valamennyi írás felfűzhető a kötet címében (*Kodály és a történelem*) és nyitótanulmányában (*Kodály és a zene-történet*) jelzett szálra.” (9. o.) Az *Előszó* idézett mondatából egyúttal az is kiviláglik, Szerző jelen válogatása nem lép fel a „Kodály és

a történelem” téma teljességre törekvő, mindenoldalú feltárásának igényével, inkább egy-egy részkérdésben való előrehaladással kíván hozzájárulni Kodály-képünk (és történelem-képünk) gazdagodásához. Ezúttal is érvényes tehát Vikárius Lászlónak a 2007-es kötetrel kapcsolatos értelmezése: „az alcímben jelzett «vázlatok» egyszerre jelzi a megközelítés sokoldalúságát, és zárkózik el az összefoglaló jellegtől. A szerző olyan témának nevezi Kodály Zoltán poétikáját, mely még föltárára vár, melynek átfogó, kimerítő értékeléséhez még nem jött el az idő.” (*Muzsika*, 2008 május, 48. o.) Úgy véljük, Dalos Anna jelen kötetével is egy majdani, teljesebb Kodály-lép kialakításához szolgál újabb vázlatokkal.

Még hozzá izgalmas, új nézőpontokat kereső, vagy a régi nézőpontokból is új elemeket felfedező-rögzítő vázlatokkal. Olyanokkal, amelyek régi Kodály-képünket sokkal részletgazdagabbá teszik, eddig észrevétlen vonásokkal gazdagítják, de amelyek régi Kodály-képünk helyén – egy elhamarkodott szintézisben – talán egy kissé elrajzolt-elnagyolt alak vonalait mutatják. De hát, szintézisről, említettük, nincs szó. Új nézőpontok keresése, felmerülése pedig nagyon is jogos, indokolt, sőt magától értetődő. Magától értetődő, hiszen egy immár félévszázada – stíláris alakulásában pedig évtizedekkel azelőtt – lezárult zeneszerzői életműre új korok új módon tekintenek, mást és mást fedeznek fel benne a maguk számára. Bach-képünk mindmáig alakul. Indokolt, mert a nemzetközi zenetudomány számára érvényes Kodály-olvasatot csak ennek a tudománynak a – mindegyre alakuló – nyelvén lehet közvetíteni. Somfai László az amerikai Kodály-recepció terén mutatkozó hiányokra is utal Eric Salzman *A huszadik század zenéje* című könyve 1980-as magyar kiadásához írott előszavában („a többi magyar vonatkozást jobb nem említeni”, i. m. 7. o.). Nem jár jobban az olvasó – hogy még egy, magyarul is hozzáférhető összefoglalást említsünk – Ulrich Michels zenei *SH atlaszával* (1994): Kodályt csupán a neoklasszicizmus című művein találja, néhány életrajzi adattal és néhány műcímmel reprezentálva. Végül jogosak is az új közelítések, hiszen idő haladtával fontos új források tárulnak fel, ráadásul – talán meglepő módon – sok Kodály-mű eddig nem is kapott elegendő figyelmet, sem a muzikológiában, sem a koncertéletben.

Az új forrásokra vonatkozóan megint visszautalunk a 2007-es *poétikai vázlatokra*. Vargyas Lajos a hátrahagyott Kodály-írások *Közélet, vallomások, zeneélet* kötetében (1989) hívja fel a figyelmet a hagyatéknak egy, jellegénél fogva nem közreadható jegyzetanyagára: „(...) van a hagyatéknak egy nem jelentéktelen része (mennyiségileg sem az, de jelentőségében még kevésbé), ami nem kerül kiadásra: az a nagy tömegű formai és harmóniai elemzés, amit a zeneszerzést tanító [Kodály] pályája első (két?) évtizedében készített a zeneirodalomnak majdnem teljes egészéről, főleg Bachtól a romantikusokig, de elsősorban a klasszikusokról. Minthogy ezek túlnyomó részben számsorok, elemző képletek, ennek kiadása nem, csak feldolgozása képzelhető el. Érdemes volna valakinek (pályája elején levő zeneszerzőnek?) tanulmányozni ezeket az elemzéseket, és tanulmányszerűen közreadni. Mindenesetre ez az anyag is roppantul érdekes, nemcsak zeneelméleti tanulságai miatt, hanem Kodály egyénisége szempontjából: ilyen komolyan vette a szakmai felkészülést mind a tanításhoz, mind a saját zeneszerzői munkájához.” (I. m. 10. o.) A Vargyas által kitűzött úton végül nem fiatal zeneszerző, hanem fiatal muzikológus indult el, idestova két évtizeddel ezelőtt, tanúsítják ezt a *poétikai vázlatok* csakúgy, mint e korábbi munkájára is építő új Dalos-kötet, a *történeti vázlatok* Kodálynak a zenetörténeti

hagyományhoz való viszonyával (a kodályi neoklasszicizmussal) kapcsolatos eredményei.

Mielőtt az új kötet tartalmát részletesebben áttekintenők, vessünk egy pillantást Dalos Anna munkájának elméleti hátterére, forrásaira és módszereire. Ugyancsak a szerzői előszóban olvassuk, a közölt tanulmányok mindegyike „kísérletet tesz arra, hogy az amerikai *new musicology* külföldre irányzatainak tapasztalataira támaszkodva egy új Kodály-kép létrehozását segítse elő.” (10. o. Kiemelés az eredetiben.) Valóban, kottás és szöveges forrásaihoz elfogulatlanul, új szemlélettel közelít a szerző, bátran fedez fel távolabbi összefüggéseket, olvas a sorok között: a zene mögött mindig az egész embert keresi, a zenét pedig mint az ember egészségének (gyökereinek, társadalmi-kulturális beágyazottságának, történelmi helyzetének, lelkialkatának) egyik megnyilvánulását látja. Más szóval, az „önmagából megértendő mű” esztétikai alapállása helyett azokra a mélyrétegekre, jelentés-összetevőkre látszik fókuszálni, amelyeket csakis egy ilyen, nagyon tágas interdiszciplináris szemlélettel lehet megismerni. Mindez persze nem tagadja azt a másik esztétikát, inkább gazdagítja, vagy egy attól külön világot alkot.

A neoklasszicista Kodály kérdéskörét jelen kötetben két tanulmány vizsgálja, az egyik a zeneszerző (1. *Kodály és a zenetörténet*), a másik a kortársi és utólagos recepció nézőpontjából (10. *Folklorisztikus nemzeti klasszicizmus: egy fogalom elméleti forrásairól*). Utóbbi írás a 'nemzeti klasszicizmus' fogalom tartalmára, történetére és jelentésváltozásaira összpontosít, míg előbbi Kodály műveinek egy csoportját saját zenetörténeti jelenében helyezi el, rámutatva e művekben hangvételek olyan körére, amelyek jellegzetes módon kapcsolódnak a zene nemzetközi főáramához. A két – végül is ellentétes értelmű – gondolatmenet konklúziója, együtt, nagyon is gazdagító. Miről is van szó? A folklorisztikus nemzeti klasszicizmus terminus ma annyit jelent (Kodály szavaival): „egy nemzet lelkét tökéletes formában kifejezni” a néphagyományban gyökerező, azt újból nemzeti hagyománnyá emelő zenével. (*Visszatekintés* III. 371–372. o., idézi Dalos 140. o.) A két világháború közötti idők nyugati neoklasszicizmusát viszont belső azonosulás helyett nem egyszer a távolságtartás, elidegenítés magatartása jellemzi. Ezt a hangot ismeri fel, ezek példáit gyűjti csokorba a történeti vázlatok első tanulmánya, a Galántai táncok, a Páva-variációk (vö. a szerző poétikai vázlataival is), valamint a Hány János zenéjéből. Az idézetek, értelmezések sorából a múltidéző Kodály fájdalmasan aktuális és fontos üzenetei bontakoznak ki, ugyanakkor a kritikusan távolságtartó kodályi magatartás – véleményem szerint – túlzó általánosítása is tetten érhető,¹ egy sajátos elméleti-történeti koncepció.

1 Bónis Ferenc – a szerző által figyelmen kívül hagyott – 1977-es áttekintése (Neoklasszikus vonások Kodály zenéjében, in: *Magyar Zenetörténeti Tanulmányok* IV. 217–235. o.), barokk és középkori példatárával másfajta konklúziókhöz is elvezet.

Olykor inkább prekoncepció. Vegyük például Dalos Anna Huszt-olvasatát. Ebben a kórusműben szerinte „az elutasítandó múltat dallamos-harmonikus, néhol érzelmes háromszólamú ellenpont jeleníti meg, míg a jelent dísztelen, merev ritmizálású, alkalmanként pőre unisonóval kiegészülő homofón letét jellemzi.” A szerző konklúziója: „Kodály számára a múlt maga a szépség, a jelen ugyanakkor kiábrándítóan üres.” (29. o.) Mármost Kölcsey versében nem a múlt, hanem a *múltba merengés* utasítatik el, a jelen küzdelmek vállalása pedig *fényes* jövőt ígér. A megzenésítés híven követi a vers érzelmi-tartalmi ívét és nyelvi szerkesztését: hét szövegsor hosszú, bonyolult mondatainak moll polifóniája után a (kórusműben megismételt) zárósor három (talán dísztelen, de annál erőteljesebb) egyszavas felszólítása és a szinte tömondatos jövőkép következik: a Dalos Anna által idézett kottapéldában, a kórusmű 49–52. ütemeiben fényes dúr harmóniákkal, éppen hat kvintet (F-dúrtól Cisz-dúrig), azaz Lendvai-Bárdos kvintoszlop–kvintkör-jelentéstana szerint a lehető legtöbbet emelkedve. Valahogy így olvassa–hallja ezt a költemény közéleti aktualitását kereső modern irodalmár is: „A huszti epigramma utolsó sorát – »Hass, alkoss, gyarapíts« – nem lehet kitörölni az emlékezetből. A három erős ige bővülő amplitúdója: egy szótag, két szótag, három szótag – ritka remeklés. Ami meg utána következik: »s a haza fényre derül!« – tiszta zene, Kodály kifényesedő dallama, széttáruul s beborít sugaraival.” (Lukácsy Sándor: „Régi kor árnya felé visszamerengni mit ér?” *Beszélő*, 1994. május 19. 4. o. [Költői kérdés].) Dalos Anna posztmodern olvasatában viszont a „harmonikus” múlt elutasítandó, a határozott zenei gesztusokban megfogalmazódó, cselekvő jelen „kietlen”, a fényes jövő helyén pedig – nem látni semmit. A valóság sötétén látása, a valóságosnál sötétebben látása különben régi magyar vonás. (’Mi a magyar?’). Éppenséggel Kölcseynél is megvan. Szerb Antal *Magyar irodalomtörténetében* ezt a beállítódást a *haza és haladás* költső–gondolkodójának lelkialkatával hozza összefüggésbe.

Dalos Anna most tárgyalt kötete még további három tanulmányban foglalkozik a Hány Jánossal: több helyütt érinti a korábban avantgárd zeneszerző magyar hagyomány irányába tett 1920 körüli fordulatának konzekvenciáit elemezve (3. *Kodály Zoltán, a tudós zeneszerző*), továbbá külön-külön dolgozatot szentel a színpadi mű átdolgozásainak és a belőle összeállított zenekari szvitnek (6. *Kodály Zoltán eszményi birodalma: a Hány János alakváltásai*), illetve az utólag hozzákomponált, de sem a színpadon sem a koncertpódiumon meg nem honosodott nyitánynak (7. *Hány János bécsi utazása: Kodály Színházi nyitányának bemutatója*). A Hány-problematikát alighanem a *történeti vázlatok* központi jelentőségű témájának tekinti a szerző, mindabban, amit Kodály Zoltán világméretű alakulásáról felismert és elmondani kívánt, a Hány-téma a szavakban megfogalmazottaknál is fontosabb szerepet játszhatott/játszhat. Legalábbis ezt olvasom ki Dalos Anna választásából, hogy a kötet borí-

tójára Oláh Gusztávnak a Hány-ösbemutatóhoz készült díszlettervét helyezte. Az említett felismerések közül egyet emeljük most ki: a Hányban feldolgozott népdalok gyűjtési adatairól összeállított táblázatát (86–88. o.). Ennek segítségével kimutatja, hogy Kodály Hány-daljátéka is a Trianon-traumára adott (egyszerre közéleti és szubjektív) válasz: a gyűjtő két kivétellel maga Kodály, a gyűjtések túlnyomó többsége 1918 előtti, a lelőhelyek túlnyomó többsége pedig 1920-ban az utódállamok területére került.²

A kötetben egy sor írás foglalkozik Kodály Zoltán dalaival, zongora- és kamarazenéjével, illetve a szimfonikus életmű háttérbe szorult alkotásaival. Más-más összefüggésben. A férfi–nő kapcsolatok személyes dimenzióját és az ezekre adott alkotói reflexiót például a zeneszerzőtől valamint az ifjúkori barát Balázs Bélától való naplójegyzetek, Kodály-publikációk, elkészült zeneművek, korabeli műkritikák, továbbá a görög antikvitáshoz forduló kompozíciós tervek, és a mindezek egymásra vetítéséből levont pszichológiai következtetések fényében igyekszik feltárni (2. *Nausikaa, Szapphó és más szerelmes nők: Kodály Zoltán és a görög antikvitás*). A tanulmány középpontjában álló asszonyok: Bálint Aranka (a Nausikaa szövegköltője), Eva Martersteig (Szapphó? Kirké?), valamint Emma, a meg nem valósult Odüsszeusz-opera Pénélopéja, a Hány Örszéje és a Székelyfonó Háziasszonya. Emma alakjának zenei megfogalmazására, a hozzá kapcsolódó népdalhangra különben a kései Szimfónia kapcsán még egyszer visszatér a szerző (114. o. 58. jegyzet).

Hasonlóan sokoldalú elemzést olvashatunk a fiatal Bartók és Kodály alkotói és gondolkodói kapcsolatáról (4. *Az ifjú Bartók Kodály-képe*); a tanulmány középpontjában 1907–1911 közötti zongoraműveik párhuzamaival. Az 1916–1918 közötti Kodály-termés áttekintése a Második vonósnyéves köré épül, és e mű latens költői programját tárja fel (5. „*E háborús időkből*”: *Kodály Zoltán 2. vonósnyévese*). A már említett Színházi nyitány mellett külön nagy tanulmány foglalkozik egy másik, ritkán megszólaló, kései (és bizonyos értelemben megkészt) művel, a Szimfóniával (8. *Szimfonikus önarckép: Kodály Szimfóniájáról*). Dalos Anna maga sem a Színházi nyitányról, sem a Szimfóniáról nem (vagy csak rejtetten) mond értéktételet, ehelyett bőségesen idézi a művekre vonatkozó kritikai reflexiókat³ (vagy épp elhallgatásokat), viszont mindkét

2 A Trianon-kérdés jelentőségéről Kodály gondolkodásában l. még 51–52. o.

3 Az idejétmúlt Kodály-zenével kapcsolatban hivatkozik a szerző többek között Eöszé László írásainak – szerinte – érezhetően védekező attitűdjére; állítását az alábbi Eöszé-idézettel támasztja alá: „[Kodály] a múltat követve minden tétével a jövőt építette.” (98. o. 7. jegyzet.) Eöszé pontos szövegében („a múltat *kutatva* minden tétével a jövőt építette”, in: *Örökségünk Kodály*, Osiris, 2000. 138. o., kiemelés tőlem: K. Gy.) a védekező attitűd kevésbé nyilvánvaló. A vonatkozó hely egyébként is a tudós, a nevelő és a zeneszerző Kodály életművének egységéről, továbbá ember és műve egységéről szól: „Erkölc és esztétikum benne egygye olvadva tevékeny humanizmussá vált. A múltat kutatva minden tétével a jövőt építette.”

darabot az életmű fontos állomásának tartja. A Szimfóniáról szólván megerősíti és újraértelmezi Breuer János 1982-es hipotézisét (*Kodálykalauz*, 279. o.) a mű önéletrajzi jellegéről.⁴

Cáfolja azt a tételt, amely a darab problematikus voltát az alkotó kifáradásával hozza összefüggésbe (különben Kodály – jóllehet kisebb formákban – az 1960-as években is alkotott időtálló nagy műveket). Dalos, nyomon követve a Szimfónia hosszú keletkezéstörténetét, elemezve formai sajátosságait, nyelvezetét és intonációs világát, benne egyfajta zenei életút-áttekintést ismer fel, és ilyenként helyezi el az utolsó alkotói évtized tematikájában (99–100. o.). Talán az újraértelmezés segíti kompozíció, előadó és közönség egymásra találását – teszi hozzá immár a recenzens. Ha mégsem, idézzük emlékezetünkbe a Mester által is idézett mondást: „Gyakran alszik az isteni Homérosz is!” (A magyar karének útja, in: *Visszatekintés* I. 55. o.)

Térjünk vissza egy, már érintett tanulmányra (3. *Kodály Zoltán, a tudós zeneszerző*), amely a Mester kompozíciós, tudományos, pedagógiai és publicisztikai életművének kapcsolatait, a négy terület kölcsönhatásait, közös célkitűzéseit és eszményeit tárgyalja. Talán méltánytalanul, e tanulmány egyetlen, disszonánsnak érzett gondolatmenetet emeljük ki, amely a tudós-folklorista és a zeneszerző-folklorista 'hitelesség'-felfogását elemzi. Idézzük: a Kodály-kompozíciókban feldolgozott „típusdallamokra is a klasszikus tökéletesség teszi rá a hitelesség bélyegét – annak ellenére, hogy létrehozásukat tulajdonképpen *hamisításként* is értelmezhetjük” (49. o. kiemelés az eredetiben). Kodály számára – folytatja Dalos – létezik a népdal ideális formája, amellyel szembeállítva „A romlott alak (...) nem egy lehetséges, az ideállissal egyenrangú variáns, nem a népdal valóságos, a maga csúfságában is »végleges« alakja (...)” (Uo.) E gondolatmenetben nemcsak a hitelesség kodályi fogalmának elemzése megkérdőjelezhető: az adatközlő emlékezetéből fokozatosan, ismétlések sorozatában felidéződő dallamalakok, amelyekre Dalos a hitelességgel összefüggésben hivatkozik, a dalnak nem „egyenrangú variánsai”. A disszonanciát azonban főként abban látom, hogy a szövegben némiképp összemosódnak a gyűjtő–tudós, a zeneszerző és a pedagógus–népművelő Kodály eszményei. Az ideális népdal-alak tételezése miért hiteltelenítené a folkloristát? (Ilyen jellegű hamisítást Dalos nem is tulajdonít Kodálynak.) Zeneszerzőként miért lenne hamisítás egy soha nem gyűjtött, ideális változat létrehozása, amelyet, mint Dalos idézi (49. o. 31. jegyzet), „a tudós stílusismerete hozott létre és a zeneszerző invenciója hagyott jóvá” (Szalay Olga: *Kodály, a népzene-kutató és tudományos műhelye*, Budapest, Akadémiai, 2004. 10. o.)? A terjesztés szempontjából hogyan is lenne egyenértékű minden változat

4 A mű mint önéletrajz – visszatérő gondolata a kötetnek, l. különösen a 2. és 4. írást.

(függetlenül attól, hogy egyes konkrét esetekben egyetértünk-e a kodályi értékítélettel)? Miért hát a disszonáns kifejezés?⁵

A *poétikai vázlatok* bevezetőjében olvassuk: „E könyv tervezésekor úgy gondoltam, hogy munkám a Kodály-iskola történetét és esztétikáját fogja bemutatni, mégpedig elsősorban abból a szempontból, milyen hatást gyakorolt a mester, Kodály Zoltán az őt követő zeneszerző-nemzedékek kompozíciós-poétikai gondolkodására. Azonban (...) nyilvánvalóvá vált, hogy Kodály tanítványainak esztétikai-kompozíciós gondolkodásáról nem lehet anélkül beszélni, hogy tisztában lennénk a példakép poétikájával.” (I. m. 11. o.) Kodály-kutatásainak kiindulópontjáról szólván, a *történeti vázlatok* könyvbemutatóján⁶ megismételte Dalos Anna a fenti gondolatot, kiegészítve azzal, a kortárs zene iránti érdeklődése vezette őt – talán fogalmazhatjuk így – vissza a forráshoz (legalábbis a megkerülhetetlen elődök egyikéhez). Nos, a jelen kötet három tanulmányában újból megérkezik a szerző önnön kiindulópontjához, a Kodály utáni magyar zeneszerző-generációk életművéhez. E dolgozatok egyike (9. „*Nem Kodály-iskola, de magyar*”: *Gondolatok a Kodály-iskola eszméjének kialakulásáról*) tisztázza egyebek között Kodály viszonyát egy alkotói értelemben vett Kodály-iskolához, és tanítványai viszonyát a kodályi eszmékhez. A 11. *Identitáskeresés, önmeghatározás és modernizmus Kodály és Bartók tanítványainak pályakezdő műveiben (1925–1932)* című írás a Kodály- és Bartók-tanítványok alkotói útkeresését tanulmányozza, és ebben az összefüggésben újból előkerül a kötet egyik Leitmotívjának is tekinthető ’Mi a magyar?’ kérdés,⁷ amelyre alább még visszatérünk. Végül a kötetet záró dolgozat (12. *In memoriam Zoltán Kodály*) a Kodály emlékének szentelt, akár a személyes gyász lelki folyamatát leképező,⁸ 1967–1992 között íródott műveket tekinti át, ide sorolva olyan darabokat is (Huzella Elek: *Miser Catulle*, Durkó Zsolt: 2. kantáta), „amelyek címükben nem hivatkoznak ugyan Kodályra, egyes zeneszerzői megoldásaik mégis arról tanúskodnak, hogy rejtett módon kapcsolatban állnak az elhunyt személyével és művészetével.” (169. o.)

Az említett Leitmotív egyik problematikus előfordulása – ahol a szerző Kodály: *Magyarság a zenében* című tanulmányának egyik tételét ér-

5 További elemzés helyett utalunk három idevonatkozó írásra: Bereczky János: Kodály népdalfeldolgozásainak hitelessége (*Ethnographia* 1983/4, 558–563. o.); Vargyas Lajos: *A magyarság népzeneje* (Budapest, Akadémiai 1981) „A népdal mint műalkotás” fejezet; Joób Árpád: Kérdések és válaszok az új stílusú magyar népdalok világában (in S. Szabó Márta [szerk.]: *Szolfézsés zeneismeret-tanárak, ének-zene tanárok és karvezetők továbbképzése*, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2015. 45–67. o.).

6 Rózsavölgyi Szalon, 2015. december 17. Beszélgetőtárs Fazekas Gergely.

7 Megválaszolására a harmincas években és azóta is vaskos köteteket szántak; mai aktuálisát mutatja egyebek között a Magyar Muzsikus Fórum 2015. március 30-i rendezvénye a Fővárosi Szabó

Ervin Könyvtár Zenei Gyűjteményében, l. <http://www.m-kodalytarsasag.hu/szaboervin.htm>.

8 Vö. 168–169. o.

telmezi⁹ – a következő: „*a magyar zenei identitás valójában egy mesterségesen létrehozott, úgy is fogalmazhatunk: kitalált identitás, amelyet Kodály (...) hozott létre és vetített ki a magyar zeneszerzésre általában.*” (156. o.) Mármost kétségtelen, hogy Bartók és Kodály – a maguk tudományos és művészi munkásságának kivételes egységében – egy újfajta, nagymértékben, de nem kizárólag a folklórra alapozott, és főként nem arra korlátozott magyar zenei identitást hoztak létre (úgy is fogalmazhatunk: találtak ki) és váltak általa a hazai zeneszerzést és egyáltalán a magyar gondolkodást mindmáig meghatározó egyéniségekké. Magyar zenei identitásukat azonban a 19. század nagyjai is megteremtették – ha ezt tételesen nem is fogalmazták meg. Utalunk itt Bárdos: *Liszt népi hangsorai* című, 1968-as tanulmányának konklúziójára, vagy Erkel öszszetevészthetetlen hangvételi műveire. Kodály pedig – a Dalos által idézett helyen – nem is mond mást: „Születése még senkit sem tesz magyarrá. Azért is meg kell dolgozni.” – Ami pedig a ’mesterséges avagy kitalált identitás’ fogalmat illeti, ez az újabban keletkezett, a kultúranropológiában és történetírásban bevett terminus többféle értelemben használatos, Szerző pedig adós marad a fogalom definiálásával és a kodályi magyar identitásra alkalmazásával. Inkább csak következtetem, hogy a (zenei) identitáskeresés ideologikus, és a valódi hagyománytól megkülönböztetett felfogását azonosítja Kodálnál, illetve tanítványainál. A fogalom más értelmezésében viszont *minden hagyomány* mesterséges konstrukció, tudatos válogatás, innováció, kitalálás, így pedig már – véleményem szerint – az a valódi kérdés, hogy ez a kitalált identitás milyen gyökerekből táplálkozik, milyen értékeket testesít meg és milyen célokat szolgál.¹⁰

Még egy szöveget idézek, ugyanebből a tanulmányból, egyetlen kitétele okán. „A századelő modernitásának egyik jeles képviselőjeként Kodály [1925–1932 között] olyan műveivel hatott, amelyek tíz-tizenöt évvel korábban keletkeztek. Szembetűnő, hogy a húszas évek közepén, a harmincas évek elején írott Kodály-művek (gyermekkarok, színpadi és zenekari darabok), amelyek a második nyilvánosságot – az „Éneklő Magyarországot” – megszólító kiindulásuk ellenére is *bizonyos mértékű kiegyezésről tanúskodnak a Horthy-rendszerrel*, meg sem érintették a többnyire baloldali gondolkodású fiatalabbak érdeklődését (...).” (151. o. Kiemelés tőlem: K. Gy.)

9 A Kodály-tanulmány 1984-ben Szigethy Gábor értelmezést segítő előszavával jelent meg a Magvető Könyvkiadó *Gondolkodó Magyarok* sorozatában.

10 A kitalált identitás fogalmához l. többek között Barna Gábor: Népi kultúra – nemzeti kultúra – nemzeti identitás, in: *Kultúra és identitás. A VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus plenáris előadásai, Debrecen, 2006. augusztus 22–26.* Budapest, Nemzetközi Magyarástudományi Társaság, 2011. 61–85. o., valamint Szilágyi Ákos: *Kitalált hagyomány, Kétezer*, 2005/6, 18–20. o.

Kiegyezés: ez is sokértelmű szó. Mit jelent itt Kodály kiegyezése a Horthy-rendszerrel? Kompromisszumot, megalkuvást, saját elvek, érdekek, értékek (részleges) feladását, azoktól eltérő értékrend deklarált vagy hallgatólagos, belső indíttatásból fakadó vagy kényszerű, őszinte vagy színlelt elfogadását? Lapozom Kodály kórus-köteteit, keresem bennük a Horthy-rendszerrel „bizonyos mértékig” kiegyező Kodály keze nyomát. Mindhiába. Mi a baj azzal – tehetnénk fel az ironikus-távolságtartó kérdést –, ha 1925-ben, vagy akár 2015-ben *Túrót eszik a cigány?* Nemcsak Kodály műveiben nem találkozom kiegyezéssel, Dalos Anna elemzéseiben sem. Nincs szó ilyesmiről a kórusművek tárgyalásánál, sem a színpadi művekkel kapcsolatban; a Hány János-tanulmány éppen a boldog békeidők Monarchia-nosztalgiaját mutatja ki (90. o.).

A nagyzenekari darabok között Szerző látja meg, hogy a Páva-variációk diadalmas fináléját „felhők árnyékolják be” (*poétikai vázlatok* 117. o., vö. *történeti vázlatok* 25. o.), a Concerto egyetlen aktuálpolitikai vonatkozásaként Kodálynak – a kurzussal szembehelyezkedő – németelenségét említi (*poétikai vázlatok* 309. o.). Maradna tehát a Trianon-szindróma, amely a Galántai és Marosszéki táncokban, a Psalmusban és a színpadi művekben is tetten érhető (*történeti vázlatok* 20–24. o.), és az is tagadhatatlan, a Székelyfonó fináléját nem árnyékolják felhők. A Trianon-problematika viszont rendszer-független. Ezek után az a kérdés merül fel az olvasóban, mifajta kiegyezés vezeti Szerzőt saját következtetéseivel ellentétes tétel megfogalmazására? Meggyőződésem egyébként, hogy Kodály találhatott a Horthy-rendszerben olyan elemeket, amelyekkel azonosulni, amelyeket vállalni tudott. A ’nyilvánosságok’ különböző tereinek és köreinek ekkori (és egészen a népi demokratikus fordulatig kitartó) felvirágzása, gazdagon tagolt struktúrájának kiépülése föltétlenül ezek közé tartozhat.

Vázlatos áttekintésünk képet adhatott a kötet gazdagságáról; egy-egy mondatánál hosszasan elidőztünk – ez is jelzi, milyen sokrétű és elgondolkodtató tanulmányorozattal ajándékozta meg Dalos Anna (és a Rózsavölgyi Kiadó) a Kodály-életmű iránt elkötelezett, de ugyanúgy az elemzés másfajta, széles interdiszciplináris lehetőségeit és módzatait kereső olvasókat.

Többször idézett előszavában célként jelöli meg a szerző, hogy új megközelítésekkel kísérletezve (az ő kifejezése) dolgozatai „a lehetséges további kutatás számára új, revelatív utakat mutassanak.” (10. o.)

Úgy legyen!

Köteles György

<p>Kodály Zoltánné és az MTA BTK Zenetudományi Intézet tisztelttel meghívja Önt a ZOLTÁN KODÁLYS KAMMERMUSIK című tanulmánykötet bemutatójára</p> <p>HELYSZÍN: Kodály Zoltán Emlékmúzeum és Archivum (1062 Budapest, Kodály körönd 1.) IDŐPONT: 2016. április 15. 14.30</p> <p>A BEMUTATÓ RÉSZTVEVŐI: Klaus Aringer Batta András</p> <p>Felhangzik Kodály Zoltán Szólosonátja (op. 8) Előadja: Kerstin Felz (szello)</p>	<p>Frans Sarolta Kodály und das Institut für Musikwissenschaft FZH UAW laden Sie ein zu der Vorstellung des Buches ZOLTÁN KODÁLYS KAMMERMUSIK</p> <p>ORT: Zoltán Kodály Museum und Archiv (1062 Budapest, Kodály körönd 1.) ZEITPUNKT: 15 April 2016 14 Uhr 30</p> <p>TEILNEHMER DER BUCHVORSTELLUNG: Klaus Aringer András Batta</p> <p>Bei der Buchvorstellung erklingt Zoltán Kodálys Solosonate (op. 8) gespielt von Kerstin Felz (Violoncello)</p>
--	--

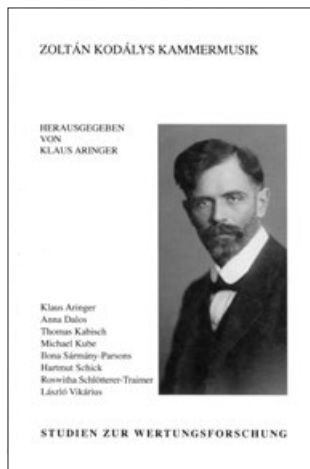
Kodály kamarazenéje – ahogy a nagyvilágban látják

Klaus Aringer (szerk.): Zoltán Kodály's Kammermusik

Studien zur Wertungsforschung Band 57

Wien: Universal Edition, 2015.

2013. május 23-án és 24-én a grazi művészeti egyetem kihelyezett tagozatán, Oberschützenben (Felsőlövő) *Az ifjú Kodály: Kamarazene (1905-1920)* címmel került sor egy nemzetközi zenetudományi konferenciára. Az esemény sok tekintetben különlegesnek volt nevezhető: egyrészt a szervezők – Klaus Aringer és Andreas Dorschel – elképzelésének megfelelően Kodály első érett alkotói korszakának összes kamaraműve elhangzott a tudományos előadások között (az I. vonósnégyesből csak két tétel), a Zeneművészeti Intézet növendékeinek előadásában, másrészt szintén a szervezők fáradságos utánajárásának köszönhetően nem csupán magyar zenetudósok, hanem német és osztrák kollégáik is vállaltak egy-egy referátumot. Olyan zenetörténetész-kutatókról van szó, akik a 20. századi zene valamely témájára specializálódtak, és most, alkalmi feladatként igyekeztek megismernedni Kodály életművének e kivételes szegmensével. A konferencián elhangzott előadások a rangos *Studien zur Wertungsforschung* sorozat 57. köteteként jelentek meg 2015 decemberében, Kodály kiadója, a bécsi Universal Edition gondozásában, német nyelven. E kötet jelentős mértékben járul hozzá a magyar zeneszerző életművének megismertetéséhez a német nyelvterületen.

A kiadványban nyolc tanulmány olvasható. Az I. vonósnégyesről (op. 2) Michael Kube írt tanulmányt, illetve helyet kapott a kötetben Roswitha Schlötterer-Traimer a Bónis Ferenc szerkesztette 1997-es Kodály-émlékkönyvben magyarul már megjelent, most azonban első alkalommal németül is napvilágot látott tanulmánya. A két írás kiegészíti egymást, hiszen Schlötterer-Traimer elsősorban az I. (és részben a II.) vonósnégyes zenei forrásaival foglalkozik, míg Michael Kube az I. vonósnégyes keletkezés-, illetve recepciótörténetével és kiadásaival. Tanulmányában Hartmut Schick az op. 4-es Cselló-zongora szonáta legjellegzetesebb tematikus elemére, az egész zenei szövetet meghatározó kvart-hangközre és annak alkalmazására fókuszál. Thomas Kabisch – az op. 7-es Duót elemezve – elsősorban a szokatlan hangszer-összeállítás párhuzamos példáit vizsgálja, s veti össze Kodály művét Ravel Duószonátájával és Hanns Eisler Duójával (szintén op. 7). Vikárius László a Szólószonátában (op. 8) megjelenő átlényegített népzenei források megjelenítési formáira koncentrálnak. Jelen ismertető szerzője a II. vonósnégyes (op. 10) programatikusan vonásait tárja fel, míg Klaus Aringer a *Szerenádnak* (op. 12) műfaji kontextusáról, komponálásának fázisairól, korai recepciójáról és formai jellegzetességeiről ír. Kube és Aringer tanulmányainak további értéke, hogy a budapesti Kodály Archívum dokumentumaira is támaszkodnak. A hét tanulmány háttérében rejlő kulturális kontextusra az első tanulmány, Sármány-Parsons Ilona munkája, az 1900 körüli Budapest és az egykori kulturális élet bemutatásával világít rá.

A kötet külön érdeme, hogy számos kottapélda, képmelléklet, táblázat gazdagítja a Kodályról a tanulmányokban kialakított képet. Önmagában véve is érdemes – partitúrával a kézben – végignézni Michael Kube táblázatait, amelyekben az I. vonósnégyes első és legújabb kiadása közötti különbségeket sorolja fel, illetve feltünteti, melyek azok a Kodály-javítások, amelyek valami okból kimaradtak az 1953-as copyrighttal ellátott javított kiadásból. Kube tanulmányának további értéke a függelékben közölt kis kritikagyűjtemény, amely az I. vonósnégyes nemzetközi recepcióját dokumentálja. Klaus Aringer tanulmányának nagy értéke a keletkezéstörténetet demonstráló sok faksimile-közlés, míg Vikárius László munkája – a külföldi olvasó számára – elsősorban a sok, a nemzetközi zenetudományi irodalomban el nem érhető szöveges dokumentum közreadása révén tarthat számot érdeklődésre. Egyáltalán, érdemes figyelni a nem magyar szerzők megközelítésére, hiszen a magyar kutató számára gyakran szokatlan, de ily módon friss nézőpontokat tudnak adni a kutatásba (mint például a kvart-hangközzel dolgozó Kodály alakja Harmut Schick tanulmányában, vagy Thomas Kabisch és Klaus Aringer műfaj történeti rátekintése Kodály műveire). Reméljük, Andreas Dorschel és Klaus Aringer kezdeményezése folytatásra talál, és további hasonló tudományos találkozókat és publikációkat hoz magával a külföldi és a magyar kutatók közös munkája.

Dalos Anna

Keszthelyi Helikon, 2016

*„Itt, a kék Balaton partja virányain,
Hol minden mosolyog, mint az aranyvilág,
Hol dús búzavirág rengedez a mezőn,
S a halmok koszorús oldalain ragyog
A százféle gyümölcs s a zamatos gerezd;
Itt a keszthelyi zöld parton emelkedik
A csendes Helikon.”*

Berzsényi Dániel: Keszthely

Ismét részesei lehettünk a gróf Festetics György által megálmodott és megvalósított helikoni ünnepeknek. Köszönet és hála a lelkes utókornak. Április 21-23-ig több ezer művészetet kedvelő középiskolás diák adott randevút egymásnak a Balaton-parti városban, hogy 18 kategóriában összemérjék tudásukat.

A helikoni rendezvények krónikája közel 200 éves múltra tekint vissza. Az első rendezvényre 1817. február 12-én került sor. Olyan jelentős személyiségek vettek ezen részt, mint Berzsényi Dániel, Horváth Ádám, Dukai Takáts Judit.

Az újkori helikoni ünnepeket 1958 óta rendezik, de az igazi megújulásra, a hagyományokhoz való visszatérésre a 90-es években került sor. A 2008-as, 50 éves jubileumon a résztvevők száma meghaladta a 4000 főt. A helikoni parkban felállított emlékművön Jókai sorai olvashatók: *„És lesz népünk, amely hazájának örül, mely nevének díszeré munkál, lesznek nagy embereink, kiket a világ bámulni fog”*. Ezen sorokat igazolja egy fontos esemény. 1965-ben itt hangzott el először a szerző jelenlétében Kodály Zoltán Kisfaludy Sándor szavaira írt Mohács című vegyeskari alkotása. A művet a Pécsi Nagy Lajos Gimnázium vegyeskara szálaltatta meg *Ivasivka Mátyás* karnagy úr vezényletével.

A Magyar Kodály Társaság elnöksége képviseletében a kórusokat hallgattam a Balatoni Múzeumban. Három kategóriában: nőikarok, vegyes karok, kamarakórusok, összesen 54 énekkar mutatta be versenyprogramját az országos hírű, neves szakemberekből álló zsűri előtt – Thész Gabriella, Gráf Zsuzsanna, Tillai Aurél – és örvendeztette meg a mindvégig telt házas publikumot.

Szívet gyönyörködtető és örvendetes, hogy ennyi város, iskola küldte el kórusait a fesztiválra. Volt olyan iskola, ahonnan mindhárom kategóriában énekeltek a diákok. Ők a KÓTA díszoklevelét kapták: *Ciszterci Rend Pécsi Nagy Lajos Gimnáziuma, Nagykanizsai Batthyány Lajos Gimnázium, Piarista Gimnázium, Veszprémi Lovassy László Gimnázium*.

Mindez ékes bizonyítéka annak, hogy ahol az iskolavezetés, a tanári kar, a szülői háttér közös ügynek tekinti a kórusmuzsikálást, ott az eredmények sem maradnak el.

Meg kell említenünk, hogy néhány városból több kórus is érkezett a Helikonra – Pécs /15/, Nagykanizsa /6/, Veszprém /5/, Székesfehérvár, Kaposvár 3-3/ – jelezvén, hogy milyen sokan nyitottak a szép énekszóra. Ugyanakkor sajnáljuk, hogy olyan nagy zenei múlttal rendelkező város, mint Győr, ezúttal sem képviseltette magát.

Öröm volt látni, hogy a hallgatóság soraiban ott voltak az iskolaigazgatók, tanárok, szülők, iskolatársak, akik nem egyszer felállva éljeneztek az éneklő diákokat.

A zsűri ezúttal is nagyra értékelte a színes műsor összeállítását, a tiszta intonációt, az átélt éneklést, a stílusos előadást. Kritikusan szólt mind-ezekről. A műsorok összeállításában nagy örömeinkre gyakran csendültek fel magyar és kortárs zeneszerzők művei. Többek közt Kodály Zoltán, Bartók Béla, Bárdos Lajos, Farkas Ferenc, Tillai Aurél, Balázs Árpád, Kocsár Miklós, Halmos László, Daróci Bárdos Tamás remekei.

Sok szép ízes, szépen válogatott népdalcsokrot, éteri hangzású gregoriánt is hallhattunk. Különösen emlékezetes volt a dunaújvárosi Széchenyi István Gimnázium vegyeskarának citerával kísért népdalcsokra (karnagy: Pocsai Mária) és a nagykanizsai Piarista Gimnázium Gregorián Scolájának produkciója (karnagy: Ráczné Bella Cecília)

Tudjuk, hogy napjainkban milyen nehéz a fiúkat rávenni az éneklésre, ezért is örültünk a szépszájú vegyeskarnak és a két fiú kamarakórusnak. Példa értékű szakmai munka dicséri a karnagy kollégákat. Sokat beszélünk mostanában a mindennapos éneklésről. Látva és hallva a sok éneklő diákot, a mosolygós arcokat, nincs okunk panaszra.

A fesztivál méltó zárásaként valamennyi kórus előadásában Kodály Zoltán- Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz kánonját vezényelte *Hoppál Péter* karnagy, kultúráért felelős államtitkár. Zúgott, zengett több száz torokból: „Nem sokaság, hanem lélek, s szabad nép tesz csuda dolgokat”.

A bemutatókat követően a Főtéri templomban a 2 évvel ezelőtti rendezvény legjobbjai adtak ünnepi hangversenyt *Kertész Attila* karnagy úr kiváló konferálásával.

A zsűri elnöke, *Tillai Aurél* karnagy úr Kisfaludi Sándor: Mohács c. verséből vett idézettel zárta az értékelést: „Él magyar, áll Buda még! a múlt csak példa legyen most, /S égve honért bizton nézzen előre szemünk, / És te virulj, gyásztér! a béke magasztos ölében, nemzeti nagylétünk hajdani sírja, Mohács!”

Arany minősítést kapott 19, *ezüst minősítést* 18, *bronz minősítést* 11 kórus, *emléklapot* 6 *énekkar* vehetett át. (Részletes felsorolást a ZeneSzóban közlünk.)

Köszönjük Keszthely város vezetőségének, pedagógusainak áldozatkész, lelkiismeretes munkáját. A kórusbemutatók mintaszerű szervezéséért, és lebonyolításáért Kendeh Gusztávné rendezőnek, a Helikon Kórus karnagyának és munkatársainak, Pálné Szelencsik Klára és Varga Zsuzsa karnagyoknak külön is köszönjük, hogy példamutató figyelmességgel segítették a résztvevő kórusok és vezetőik munkáját.

Nagy Ernő

*„Oh múzsák, ne féljétek a fegyvert. A
Békével van magyar földön lakhelyetek.
Jer, zengjétek a nemes vérrel nyert
Hazát, és ezt zengjük mi is tiveletek.”*

Dukai Takáts Judit

Hangversenyek Kárpátalján

A MÁRCIUSI IFJAKRA EMLÉKEZTEK A HUNYADI VÉNDIÁKOK BEREGSZÁSZON ÉS MUNKÁCSON

2016. március 12.-én a Beregszászi Művelődési Házban, 13.-án pedig a Munkácsi Református Templomban adott nagyszerű hangversenyt *Sebestyén Márta* és a *Hunyadi Véndiák Kórus*, *Sebestyenné Farkas Ilona* vezényletével. Március 15.-ike alkalmával kaptak meghívást az előadók.

A határon túli, főként magyarok által lakott területeken mindig kaptartikus élmény fellépni, különösen akkor, ha valamilyen ünneppel kapcsolatos a szereplés. Igen nehéz szavakba önteni azokat az élményeket, melyek ilyenkor érik az embert a lélek legmélyére hatván. (Személyes tapasztalatom, hogy általában igen hamar korlátokba ütközik az ember, amikor a zene által kiváltott érzelmekről, konkrét pszichikai reakciókról kell beszélni.) Szinte lehetetlen pontosan megfogalmazni, egy-egy előadás hogyan hat, milyen érzéseket vált ki. A művészeket a műsor tervezésekor elsősorban valami logikus építkezés, vagy valami aktualitás vezérli. (Általában nem az elérni kívánt hatásra gondolnak, mivel ez leginkább a koncert után derül ki.)

A két kárpátaljai koncertprogram összeállításakor mindkét szempontot figyelembe vették a művészek, alkalmazkodva a helyszínhez. A népzenei blokkokat a kórus repertoárján szereplő művekkel váltogatják. A forradalom évfordulójának előestéjén telitalálat volt a magyar történelemhez kapcsolódó összeállítás: számos Rákóczi korabeli nótát, valamint több Kossuth katonadalt hallhatott a nagyszámú közönség *Sebestyén Márta* (ének, furulya, tilinkó és tapan -kétfenekű dob), *Szerényi Béla* (tekerőlant), *Szabó Zoltán* (somogyi hosszú furugla, duda, tárogató, tambura, zamica), *iff. Szerényi Béla* (tánc, valamint tekerő, citera, klarinét, tárogató), illetve a *Hunyadi Vegyeskar* előadásában.

Turné alkalmával mindig sok élményben van része az énekkaroknak, zenekaroknak. A megszokottól eltérő események, a történelmi emlékek mindig újabb és újabb benyomásokat keltenek, néha ismeretlen érzéseket varázsolnak. (Most elsősorban nem a gyönyörűen felújított munkácsi várra gondolok!)

Számomra az egyik ilyen meglepetést a munkácsi templom orgonája okozta. Hihetetlen elfogódottsággal érintettem meg az igen jó állapotban lévő hangszer manuálját, melyen ez állt: „készült Rieger Ottó műhelyében 1936-ban Budapesten”. A templom különböző nemzetiségű hívőkkel telt meg: a hallgatóság sorai között találkozhattunk nemcsak magyar, hanem ukrán, orosz, ruszin, rutén nemzetiségű emberekkel. Különös meghatottsággal szemlélhettem a karzatról a könnyeivel küszködő gyülekezetet, akikből a közös nyelv, a zene váltotta ki ezt a felemelő hatást.

A beregszászi publikumot is váratlan meglepetés érte: az eddig üresen

tátongó kultúrházuk nézőterére piros bársony széksorok érkeztek Budapestről (ez idáig ugyanis nem lehetett leülni a teremben)!

Szintén különleges élményt jelentett a koncertek során *Sebestyén Márta*. Egyedülálló tudása hatalmas erejű szuggesztivitással párosul. Ő nemcsak külföldön teljesít missziót, hanem országhatáron belül is. Sajnos azt kell észrevennünk, hogy manapság – egy szűk réteget kivéve –, egyre kevésbé ismerik a fiatalok a magyar népzeneét. (Bár ki merem jelenteni, hogy Kodály országában nemcsak a XXI. században számít sokadrangúnak az igazi, autentikus népdal.)

Sebestyén Márta mindig tud valami különlegeset produkálni: jó példa erre március 4.-iki, Müpa-beli estje, ahol a Régizene Fesztivál keretén belül állított össze egyedülálló programot. A francia barokk darabok mellett betekintést nyerhetett a nagyérdemű az okszitán vendégművészek játéka által a francia népi hangzásvilágba, melyet Sebestyén Márta állított párhuzamba a magyar népzene dallamaival. Ritka zenetörténeti csemegének lehettünk szem- és fültanúi az est folyamán.

Hallatlan élmény megfigyelni profizmusát. Külön tanulmányt lehetne írni arról, ahogy a lényegre koncentrálnak, de nem kerül el figyelmét semmi. Igazi alázat vezérli: fölényes technikáját mindig a kifejezés szolgálatába állítja, mondanivalójának karaktere határozza meg pillanatnyi habitusát. Hallgatósága az emberi idegrendszer, s az annak vezérlése alatt álló előadásmód ezredmásodpercnyi változásainak lehet tanúja. Mind a jó értelemben vett hallatlanul nagy rutint, s mind a körülményekhez való alkalmazkodás magasiskoláját szemmel követhette a művészről a szűk környezete. (Ezt bizony tanítani nem lehet!)

Köszönet azért, hogy személyesen részese lehettem az ünnepi pillanatoknak!

Nagy Márta

Balassa Bálint – Emlékkard átadó

Immár huszadik alkalommal rendezték meg 2016. február 14.-én, Bálint napján a nemzetközi irodalmi díj, a Balassi-emlékkard átadását. A hagyományokat követve, ez évben is a budapesti Gellért Hotel patinás terme adott otthont a ceremóniának. A magyar alapítású elismerést évente egy hazai költő és egy műfordító kapja.

Már a belépéskor önkéntelenül is „jutott eszembe számtalan szebbnél-szebb gondolat” lépkedve felfelé a szálloda lépcsőjén. Arany János

portréja látható a lépcsőfordulóban, ugyanúgy, mint Liszt Ferenc a marosvásárhelyi Kultúrpalotában. Mindkettő alkotója Róth Miksa, a világhírű szecessziós üvegfestő, aki felesége, Walla Jozefa révén, a törökbalinti temető Walla kriptájában nyugszik. (Róth megszámlálhatatlan üveglak alkotója. 2016 telén ablak- és mozaikterveiből nyílt kiállítás a budai várban található De La Motte palotában.) A teljesség igénye nélkül mutattak be fotókat, vázlatokat a következő épületekről: Zeneakadémia, Országház, Bazilika, Magyar Országos Levéltár, Gresham Palota, Magyar Nemzeti Bank, Mezőgazdasági Múzeum, a Fasori Evangélikus Templom és Gimnázium nagyterme, az egykori Török Bankház épülete a Szerviták terén, Joseph Jahn háza, Alpár-, Kőrössy- és Schiffer-villa, Gerbeaud-ház, Törley mauzóleum, Széchenyi fürdő, a Lipótmezei Elmegyógyintézet kápolnája, a Máriaremetei Kisboldogasszony templom, a Kálvin téri református templom, a Rózsák terén az Árpád-házi Szent Erzsébet templom, Örökimádás templom az Üllői úton, Szegedi Dóm, Pannonhalmi Bencés Főapátság, a keszthelyi Magyarok Nagyszászonya templom, a szabadkai és a marosvásárhelyi városháza, a gyermekdítói Jézus Szent Szíve templom, a burgenlandi Máriafalva temploma, a milánói Marsaglia palota, a lengyel Przemysl város Zasanie temetőjének kápolnája, a Fageborg templom Oslóban, a hágai királynői palota, a mexikói Teatro Nacional üvegfüggőnye, és lehetne még tovább sorolni a remekműveket.

Idén Agócs Sándor író, költő, szerkesztő, kritikus, bibliográfus, és a japán Harada Kijomi, fordító vehette át a szablyát. A két irodalmár munkásságát Döbrentei Kornél, Balassi-karddal kitüntetett költő, illetve Vihar Judit, a Magyar-Japán Társaság elnöke méltatta. A két kardot Kiss-Rigó László Szeged-csanádi püspök, valamint Zettwitz Sándor a magyar üzleti élet doyenje nyújtotta át. Agócs Sándor verseit Kubik Anna, Kossuth-díjas színművésznő adta elő, a japán műfordítást Sato Noriko olvasta fel.

A díjátadó ceremónia ez évi zenei ősbemutatója a *Misztrál együttes* nevéhez fűződik: „Hatvanötödik. Szarándoknak vagy bujdosónak való ének” – Balassi Bálint versét Török Máté zenésítette meg. Meglepetésnek szánták Ady Endre „Párizsban járt az ősz” c. költeményének zenei változatát, mivel a japán irodalmár ezt is lefordította anyanyelvére.

S nem véletlen: Harada Kijomi párizsi tanulóévei alatt ismerte és szerette meg a magyar irodalmat, s itt lett egyik kedvence Ady. Éppen az a költő, akinek istenes versei kapcsán Balassit emlegetni szokták.

Balassi Bálint a magyar irodalom első klasszikusa, a magyar nyelvű költészet első kiemelkedő művelője, a magyarországi reneszánsz második nagy korszakának legnagyobb alakja, Zólyom várában született 1554-ben. Apja, Balassa János főispán, akkoriban a zólyomi vár kapitánya, anyja Sulyok Anna, az egri Dobó István rokona. Balassi nevelője Bornemissza Péter, protestáns író-prédikátor, aki mind a tudományokban, s mind a vitézi dolgokban kiváló mesternek bizonyult. Az ifjú Balassi néhány évre Nürnbergbe, majd Lengyelországba került. (Krakkóban látható egy emléktábla!) Itt fordított először németről magyar nyelvre, „szerelmes szüléinek háborúságokban való vigasztalására”, a „Beteg lelkeknek való füves kertecskét” címmel, s egy lutheránus prédikátor könyvet, melyet ki is nyomtattak. A három részre szakadt Magyarországon, a törökkel vívott harcok idején nem egyedi Balassi kalandos életútja. Ami rendkívülivé teszi, az az élethelyzetek, az érzelmek szokatlanul intenzív átélése. Legyen az kesergő, vagy boldog szerelem, a végek dicsérete, vagy vallásos témájú ún. istenes vers: mindegyikből erős, őszinte, mélyen átélte érzelmek, indulatok sugároznak. Ő az, aki először írja le az „édes hazám” szókapcsolatot, s aki megújítja a magyar verselést megalkotván a Balassistrófát. A nap soha nem süt olyan fényesen, mint az ő verseiben, a bűnbánat sosem olyan mély és önmarcangoló, mint amikor ő tárja fel lelkét istennek, s a szerelem tüze sem hevít úgy mást talán, mint őt.

Adódik a törökbálinti párhuzam: az alapító, s egyben szervező, *Molnár Pál* újságíró, szerkesztő, a mai napig a *Cantabile Kórust* hívja, hogy különleges műsorával emelje az ünnep hangulatát. Valószínűleg nem véletlenül kap meghívást minden évben a törökbálinti vegyeskar! A biztosíték karnagyuk, *Vékey Mariann* frappáns műsorválasztása, s igényes munkája.

Nyitószámként Kodály Intermezzóját adták elő a Hány Jánosból. Az átírat – az eredeti mű ismert volta ellenére – kuriózumnak számít, mivel ritkán hallható kórusverzióban az igazi klasszikus „sláger”. (dr. Vargha Károly írt hozzá szöveget) Ezt Johannes Matthias Michel Jubilate jazz-motettája, majd Balassi verse, a „Széjjeltündökleni...” kezdetű követte a költő által megelőlt dallammal.

Verdi Nabuccójának Szabadságkórusa zárta a felemelő ünnepséget. Zongorán közreműködött e sorok írója,

Nagy Márta

Dvořák 175

A Budapesti Monteverdi Kórus hangversenye

**a Belvárosi Szent Anna
templomban**

2016 március 19-én

Gyönyörű műsort választott nagybőjti hangversenyére a Budapesti Monteverdi Kórus. **Antonín Dvořák** születésének 175. évében, amikor az egész zenei világ ünnepli a kiváló cseh zeneszerzőt, méltó hazai megemlékezést jelentett a ritkán elhangzó, nagyszabású **STABAT MATER** c. oratórium. Az pedig külön érdekessé tette a hangversenyt, hogy orgonakísérettel szólalt meg a mű, amelynek eredeti alakja romantikusan gazdag, szimfonikus zenekart föltételez.

Az előadókat a fiatal orgonista, *Tóka Ágoston* érzékeny színtantáziával, virtuóz regisztráció segítségével kísérte, így méltó partnere lett a remekül fölkészült kórusnak és a szép hangú szólista kvartettnek:

Somogyvári Zita, Kiss Edit, Káplán György és Jekl László.

A mű alapjául szolgáló 13. századi himnusz, *Jacopone da Todi* verse a Megváltó Krisztus szenvedését átélő fájdalmas Istenanya, Mária személyét állítja a középpontba. Az zeneirodalom számos szerzőtől kínál földolgozást a szövegre. Dvořák műve széles hangulati skálán jeleníti meg az együtt érző embert, aki szenvedélyes imában könyörög, hogy osztozhasson Máriával a gyászban és a föltámadás örömeiben. Ez a megkapó, személyes hang teszi Dvořák alkotását különlegesen széppé, igazá, amit a kórus előadása méltó módon kiemelt.

Szeretettel gratulálunk a *Budapesti Monteverdi Kórusnak* és *Kollár Évának*, az előadást drámai erővel irányító karnagynak, amiért a húsvéti ünnepkör zenei palettáját ezzel a nagy sikerű ünnepélyes előadással gazdagították.

Badacsonyi Judit

Szőnyi Erzsébet születésnap i köszöntése

2016. április 24-én a *Belvárosi Szent Mihály templomban* felemelő, szép szentmisén emlékeztünk meg szeretett professzorunk, Szőnyi Erzsébet asszony 92. születésnapjáról. A hálaadás érte szólt.

Ebből az alkalomból szerzeménye, a „Missa Misericordiae” mise fő részei csendültek fel. A templom *Liszt Ferenc kórusa* és a *budapesti Victoria Kamarakórus* énekelt a Kyrrie, Sanctus, Benedictus és Agnus Dei tételeket, a volt tanítvány, *Farkas Mária* karnagy vezényletével és *Hajdók Judit* orgonakiséretével.

A Ferenc pápa által meghírdetett „Irgalmasság Szentéve” különleges alkalmat adott a „Missa Misericordiae” megszólaltatására. A műből ki-cseng a szerző hitvallása és mélységes Isten- és emberszeretete.

Szőnyi Erzsébet és tanítványai, Farkas Mária és Kollár Éva

A szentmisét jóhangulatú szeretetvendégség követte a közösségi teremben. A család, kórustagok, jelenlévő tanítványok és ismerősök körében köszöntöttük Erzsi nénit a jeles nap alkalmából. Az ünnepelt az Ároni áldás éneklése után az ünnepelők sorfala között távozott a terem-ből. Ezekkel a szavakkal köszöntöm én is sok szeretettel:

„Áldjon meg Téged az Úr és őrizzen meg Tégedet!”

Somorjai Paula

Vajda Cecília Emléktábla-avatás Londonban

A hagyományosan kiszámíthatatlan angliai időjárás az egybegyűlteknél most megkegyelmezett. A napfényes április végi délután Vajda Cecília tanárnő emlékének megörökítő, munkásságához méltó emléktábla került, egykori lakhelye, a *Hallam Street 105.* szám alatti épület falára.

Mary Skone Roberts – Vajda Cecília közvetlen munkatársa, a Tanárnő vezette tanfolyamok jórészenek helyet adó intézmény hajdani igazgatója, az emléktábla-állítás kezdeményezője – meghívása lehetővé tette, hogy maradék életemre magammal hozzam az élményt. A megemlékezést Westminster kerület polgármester asszonya, *Lady Christabel Flight* nyitotta meg olyan őszinte megbecsüléssel, hogy éreztem, valami személyes élmény is köthette őt Vajda tanárnő munkásságához. Nem tévedtem. Többször is hallotta Vajda Ceciliát tanítani és vezényelni.

A Magyar Köztársaság londoni Nagykövete impozáns beszéddel méltatta azt az áldozatkész életet, amely sok tudással, elkötelezettséggel, példamutatással karriereket indított útjára Nagy Britanniában. A Nemzetközi Kodály Társaság egykori elnöke, *Gilbert de Greve* koncertkörútját megszakítva jött el erre az eseményre Londonba. Emlékezése gyönyörű hitvallás volt a Tanárnő egész életműve mellett.

Dr. Nemes László Norbert ismert és megbecsült vendég volt az emléktábla avatáson, hiszen neki köszönhető, hogy Vajda Cecília teljes szakmai hagyatéka a kecskeméti Kodály Intézetben lelt végleges otthonra.

Beszéde méltó volt az Alma Materéhez, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemhez, melynek Vajda Cecília hosszú éveken át tanára volt, Kecskeméthez és a Nemzetközi Kodály Társasághoz.

Az ünnepség alatt hirtelen feltűnt, hogy Vajda Cecília egykori második emeleti lakásának ablaka nyitva volt, mintha csak ott integetett volna, ahogyan mindig tette a tőle búcsúzóknak.

Valamikori tanítványai közül csaknem 90-en jelentek meg és többen szeretettel idézték fel óráit, koncertjeit, bámulatos szellemességét, humorát és mindenkor kifogástalan megjelenését. Ó – gondoltam – ha hallaná, hogy egykori tanítványaiban milyen komolyan él a tanítása...

Emlékehez híven befejezésül a tisztelgő egybegyűltek kórusba rendeződtek és én hálás szívvel vezényeltem el azt a kórusművet, Harmonia mundi (We gather here together with joyful heart and mind – 16. századi német dallam) amellyel Vajda Cecília hosszú éveken át minden kurzusát nyitotta. Hihetetlen, de a szellő meglengette a nyitott ablakban a függönyt... Szó nélkül is mindannyian ugyanazt gondoltuk.

Mary Skone Robertsnek nagy hálával tartozhatunk, amiért egy életen át csodálattal, hűséggel, megértéssel és őszinte szeretettel segítette Vajda Cecíliát tervei megvalósításában, idős korára sem hagyta magára, halála után kiharcolta az emléktábla engedélyezését s ahhoz méltó körülményeket teremtett.

London, 2016. április 29.

P. Ispán Franciska

Búcsúzás, emlékezés, siratás

Ha valaki elmegy, itt hagy minket, távozik az életből, ha minden halandók útjára tér, ahonnan visszatérni nem lehet – és még mennyi féle módon tudjuk kifejezni, hogy valaki meghalt.

S ha ez megtörténik, elbúcsúzunk tőle, emlékezünk rá, elsiratjuk. A közelmúlt megint többször szólított minket búcsúzásra, emlékezésre, siratásra. Nehéz feladat, még ha jó szívvel, az elhunyt személye és munkája iránti tisztelettel, barátsággal, szertettel és az eltávozottak hátramaradó szerettei iránti együttérzéssel dadoghatja is el a szavakat, róhatja a betűket az ember.

E három írásban talán nem csak a hivatalból szólók nyilvánulnak meg, s mindezt nehéz szívvel jegyzik...

Megint kialudt egy láng...

Kérem a kedves olvasót, ne vegye kegyeletsértő szójátéknak a fenti címet, amikor *Láng Józsefről*, az Argumentum Kiadó február 29-én elhunyt vezetőjétől búcsúzunk. Akik ismerték, s főleg, akik együtt dolgozhattak vele, tudják, hogy a halk szavú, a vállalt ügyekért odaadóan helytálló irodalomtörténész-könyvkiadó melegszívű ember volt, aki az irodalom, a kultúra ügyei felé nem esetenként hirtelen fellobbanó szalmaláng lel-

kesedéssel fordult, hanem egyenesen égő-világító fényforrásként szolgált. Fényforrásként, mely a tudomány s a kultúra fényét-melegét leginkább közvetve, a kiadó gondozásában megjelent munkákon keresztül tudta s tudja továbbítani az emberek felé. Mindezen célokért Láng József hetvennyolcadik életévén túllépve is szinte éjt nappallá téve dolgozott, feladatát nem üzletnek, hanem szolgáltatnak tekintve, s hogy kiadója a maga kijelölte magas követelmények-

nek és a külső elvárásoknak meg tudjon felelni.

Láng József irodalomtörténészként, a Petőfi Irodalmi Múzeum kézirattárának vezetőjeként, a Móricz-, Ady- és Babits-kutatás eredményes résztvevőjeként szánta el magát 1991-ben, hogy a továbbiakban a könyvkiadás területén szolgálja a magyar kultúrát. Kiadója tudományos könyvek, szépirodalom, tankönyvek és folyóiratok gondozásával vált elsősorban ismertté.

A zenei könyvkiadás is sokat köszönhet Láng József gondosságának. Több, a Kodály életmű megismerését szolgáló kiadvány megjelentetése fűződik nevéhez. A teljesség igénye nélkül említjük meg legalább a legfontosabbakat. A Kodály kutatás eredményeinek közreadására szoros kapcsolat alakult ki a Kodály Zoltánné által vezetett Kodály Archívum és az Argumentum Kiadó között, amit egyes kötetek közös gondozása is jelez. A zenetörténészek közül Bónis Ferenc került szinte állandó munkakapcsolatba a kiadóval. Ezt igazolja több könyv is. A Bónis Ferenc szerkesztette *Visszatekintés*, tartalmában tovább gazdagodott három kötete 2007-ben látott napvilágot. Az *Utam a zenéhez* című Kodály interjúkötet Bónis Ferenc új fordításában önálló kötetként is megjelent, nemcsak a *Visszatekintés* egyik fejezeteként. Igen fontos, hiánypótló kiadvány *Kodály és a bécsi Universal kiadó 1938 és 1966 közötti levelezésének kétnyelvű kötete*, s korábbi évtizedek levélváltásainak kiadásra már előkészített – reméljük, nem hosszú időre gazdátlanra vált – gyűjteménye. Nem maradhat említetlen *Kodály idegen nyelvű leveleinek* 2002-ben megjelent kötete, melyet Legány Dezső és Legány Dénes szerkesztett. Az Argumentum kiadónak köszönhetjük, hogy több mint fél évszázaddal az első kiadás után újra megjelenhetett *Arany János népdalgyűjteménye*, melyet Kodály Zoltán és Gyulai Ágost adott közre először 1952-ben. Zárja a Láng Józsefre emlékező, köszönetnyilvánításnak is szánt felsorolásunkat Heltai Nándor munkája, a *Kodály Zoltán és szülővárosa, Kecskemét* című könyv.

Búcsúszónak legszebb talán a köszönetmondás: köszönjük Láng Józsefnek, hogy munkatársunk lett, hogy velünk szolgálta a Kodály életmű mai s jövőbeni továbbélését.

Ittész Mihály

Emlékezés Breuer Jánosra

Életének 84. évében, 2016. április 10-én elhunyt Breuer János zenetörténész, zenekritikus.

Budapesten született 1932. június 8-án. 1950 és 1958 között a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola karvezetés, majd zenetudományi szakán tanult. 1958-tól a Magyar Zeneművészek Szövetsége, majd 1990-től 1997-ig a Magyar Zenei Tanács tudományos munkatársa; 1961 és 1970 között a Magyar Zene című zenetudományi folyóirat munkatársa, 1970-től 1996-ig felelős szerkesztője. 1961-től a Népszabadság zenekritikusa volt. Fő kutatási területe a 20. század magyar zenéje. Fontosabb könyvei: Dávid Gyula (1966); Zene és bábszínpad (Szilágyi Dezsővel és Passuth Krisztinával, 1971); Harminc év magyar zenekultúrája (1975); Negyven év magyar zenekultúrája (1985); ; 13 óra Kadosa Pállal (1978); Zenei írások a Nyugatban (1978); Kodály-kalauz (1982); Fejezetek Lajtha Lászlóról (1992); Cikkeket, kritikákat, tanulmányokat publikált, előadásokat tartott. Erkel-díjas, a MAOE Zenei Tagozatának nagydíjasa, a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjének tulajdonosa.

Breuer János személyében a Magyar Kodály Társaság tiszteletbeli tagjától is búcsúzunk. Olyan zenetörténész kollégától, aki aktív évtizedeiben a Kodály-kutatásnak szorgos és eredményes munkása volt.

Több alapvető munka szerzője: Kodály-dokumentumok, I. (1976) a zeneszerzői életmű németországi recepcióját tárta fel. A folytatással, a nem kevésbé fontos francia és angliai dokumentumok feltáráásával foglalkozott, de terve megvalósítására a körülmények sajnos nem adtak lehetőséget); *Bartók és Kodály* (tanulmánykötet, 1978); *Kodály Zoltán* (kismonográfia magyar és angol nyelven, 1999); *Kodály és kora* (2002) – tanulmánykötet, benne olyan fontos írások, mint *Kodály és a mozi*. Szerkesztője a zeneszerző születésének centenáriuma alkalmából megjelent s nagyrészt a Kodály irodalom korai éveinek természetét felidéző tanulmánykötetnek: *Kodály-mérleg, 1982*. Közölt tanulmányt *Kodály és Britten* kapcsolatáról is. A legfontosabb mind között a *Kodály-kalauz*, mely 1982-ben jelent meg magyarul, majd 1990-ben angolul is. A Kodály műveivel ismerkedőknek nélkülözhetetlen segédkönyv ma is és még marad sokáig.

Mindezekért hálával és tisztelettel emlékezünk Breuer Jánosra.

Ittész Mihály

Búcsú Dr. Joób Árpádtól – Debrecen, 2016. 05. 27.

Valamikor az életében – akarva, vagy csak tudat alatt – legalább egyszer minden ember felteszi magának a kérdést: mi dolgod a földön?

Márai Sándor élete alkonyán így válaszol:

„Egyetlen dolog, létezésed egyetlen értelme a földön, hogy megismerd az emberi és a világi dolgok igaz természetét, az emberi és világi tünemények összetartozását s méltányosan viselkedj akkor is, ha embertársaid méltatlanul viselkednek.”

Vajon mit jelentett ez az intellemt kedves barátom, Joób Árpád életében?

Egy ritka és önmagához is szigorú emberi tartást. Olthatatlan szorgalmat, alkotó aktivitást, az igazság és a teljesség keresését. Kutatást és önvizsgálatot, értékmentést és értékteremtést. Becsületet, jeles elődeink szellemi hagyatékának védelmét. Joób Árpád ízig-vérig magyar ember volt, fiatal korától gyűjtötte, megszólaltatta, majd tanárként továbbadta a magyar zenei hagyomány általa elérhető körét.

A Jóisten gazdag étellel, temérdek munkával ajándékozta-áldotta meg őt. Bárhová is állította, minden feladatát igyekezett a legmagasabb erkölcsi mércével teljesíteni, mindamellettt épített, feladatot adott, távlatot rajzolt, iránynt mutatott önmagának és a környezetében élőknek, családnak, kollégáknak, barátoknak, tanítványoknak.

A Délibáb együttes létrehozója, évekig vendégtanár Finnországban, a Debreceni Kodály Kórus igazgatója, majd a Nyíregyházi Tanárképző Főiskola tanszékvezetője volt. A főiskolán megszervezte az országosan is egyedülálló népzene-tanári szakot, amire ebben az országrészben különösen nagy szükség és igény mutatkozott. Folyamatosan kereste az iskolai énekotatás javításának módozatait, emellett népdalkörök patrónusa, szakmai tanácsadója, daloló közösségek megálmodója, vezetője is volt. Könyvei, előadásai a szakterület legértékesebb darabjai között vannak.

Civil szervezetekben is tevékeny, a Magyar Kodály Társaság és a Vass Lajos Népzenei Szövetség elnökségi tagja. Bámulatos, miként volt ereje, ideje minderre! Egy átlagembernek ezekből egy feladat is elég.

A Debreceni Kodály Kórusban évekig dolgoztunk vállalva, ő igazgatóként, én vezető karnagyként. Elmondhatom, életem talán legszebb évei voltak azok, amikor az együttest addig nem tapasztalt elismertséghez, megbecsüléshez és lehetőségekhez juttatta. Kár, hogy ezt legtöbbször csak késve ismerték fel!

Teljes életet élt. Tudott haragudni és megbocsátani, hibázni és megbánni. Vagyis a szó legnemesebb értelmében ember volt. Imádott síelni,

de eközben sem feledkezett mag a családjáról, legtöbbször a „Téli utazás” igazi családi ünnep volt feleségével, gyermekeivel, unokáival. Nyáron meg fakardot, pajzsot faragott az unokáinak, de készített kecskedudát, restaurált régi családi bútordarabot is. A népzene tudósi munkáját a Zemplénbe is magával vitte, de időnként elővette a pipáját és elmélázva leült, hogy megpihentesse szemeit Vágáshuta szelíd lankáin. Volt, hogy reggel előkapta a dudáját és egy messze hangzó népdallal ébresztette a falu népét.

Képes volt 300 kilométert autózni, hogy egy órát töltsön a barátjával, vagy négyszer-ötször visszamenni egy nyírségi faluba, hogy lefényképezze a templomot vagy egy régi sírkövet, amire szüksége volt a soron következő előadásához.

Szinte lehetetlen felsorolni mindazt, amiben tevékeny volt. Tele tervekkel, mindenféle munkák kellős közepén, váratlan távozása ezért is megdöbbentő és olyan fájdalmas.

Az embernek nem az fáj leginkább, ami rossz, hanem az, ami jó és nincs!

Adjon vigaszt gyászunkban mindnyájunknak az, hogy a Teremtő nem a „rettenetes”, hanem a „jóságos” kezével hívta őt magához. Az űrt, ami utána maradt, halálunkig érezni fogjuk.

Kölcsey Ferenc unokaöccséhez írott intelmeiben olvassuk:

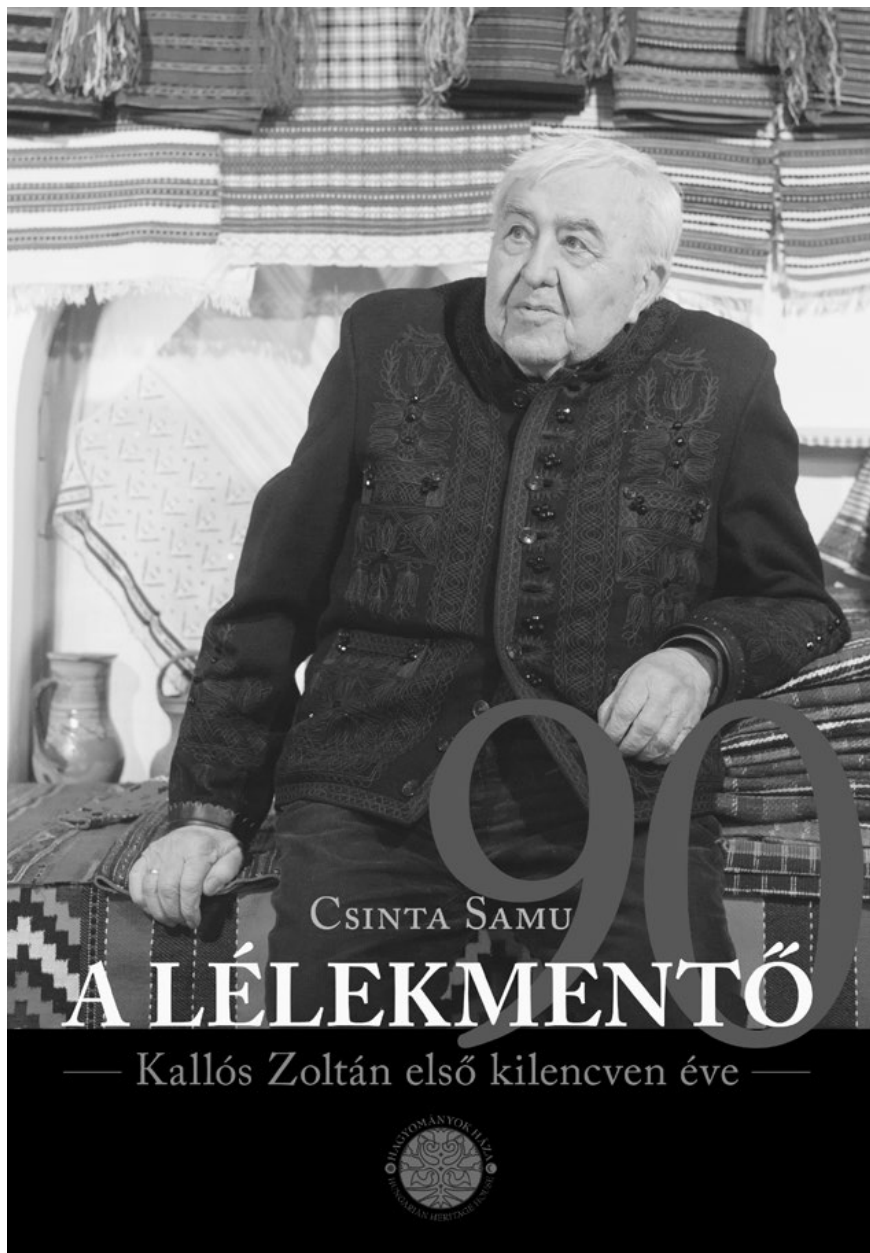
„Az emberi tehetség parányi lámpa, mely egyszerre keskeny kört tölthet meg fényével, s ha egy helyről másra hurcoltatik, setétséget hagy maga után.”

Ezt a fényt, a tehetség fényét sugározta Árpád élete mindnyájunk felé. Boldogok lehetünk, hogy ismertük őt. Feltoluló emlékeinket, érzelmeinket öntsük most azokba az énekekbe, melyekkel utolsó útjára kísérjük. Drága Barátom, Örökös Igazgatóm, legyen örök nyugalmad békesség!

Erdei Péter

Április 23-án
a Kodály Kamaraének
Találkozón
még együtt voltunk...

**A könyv budapesti bemutatója 2016. május 3-án volt,
a Hagyományok Házában.**